Nr 47.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens konferens år 1951 vid dess trettiofjärde sammanträde fattade beslut; given Stockholms slott den 1 februari 1952.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed anhålla om riksdagens yttrande angående vissa i nämnda protokoll omförmälda, av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1951 vid dess trettiofjärde sammanträde fattade beslut.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

BERTIL.

G. E. Sträng.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen hemställes om riksdagens yttrande angående följande av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1951 antagna konventioner och rekommendationer, nämligen konventionen (nr 99) angående ordning för fastställande av minimilöner inom jordbruket jämte den därtill anslutna rekommendationen (nr 89) i samma ämne, konventionen (nr 100) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde jämte den därtill anslutna rekommendationen (nr 90) i samma ämne, rekommendationen (nr 91) angående kollektivavtal samt rekommendationen (nr 92) angående frivillig förlikning och skiljedom. Svensk ratificering av de båda konventionerna avstyrkes. Rekommendationerna anses icke böra föranleda någon åtgärd från svensk sida.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 februari 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt chefen för civildepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1951 vid dess trettiofjärde sammanträde fattade beslut samt anför.

Genom sin anslutning till Nationernas förbund den 9 mars 1920 inträdde Sverige såsom medlem av Internationella arbetsorganisationen i Genève.

Enligt arbetsorganisationens stadga skall organisationens allmänna konferens sammanträda vid behov, dock minst en gång varje år.

Organisationens beslutande församling — den Internationella arbetskonferensen — har, enligt artikel 19 i stadgan, att beträffande förslag, som äro uppförda på dess dagordning, välja mellan två former för godtagande. Antingen skall beslutet resultera i ett förslag till internationell konvention, avsedd att ratificeras av organisationens medlemmar, eller ock skall det utmynna i en rekommendation, avsedd att övervägas vid lagstiftning eller annorledes, men utan den bindande karaktär, som tillkommer en ratificerad konvention. Därest beslutet är av mindre räckvidd eller av väsentligen formell innebörd, t. ex. då det gäller en begäran om utredning, plägar det givas formen av en resolution.

I fråga om verkställighet av konferensens beslut stadgas, att varje medlem av organisationen skall inom ett år från avslutandet av ett konferenssammanträde underställa därå antagna konventioner och rekommendationer vederbörlig myndighet (i vårt land riksdagen) för vidtagande av lagstiftnings- eller andra åtgärder. Om det till följd av exceptionella omständigheter ej är möjligt att fullgöra nyss berörda förpliktelse inom ett år, skall den fullgöras snarast möjligt och i varje fall icke senare än 18 månader från sammanträdets avslutande.

Varje medlem har skyldighet att underrätta Internationella arbetsbyråns generaldirektör om de åtgärder, som vidtagits för att underställa konventioner vederbörlig myndighet, samt om eljest vidtagna åtgärder. Medlem, som icke ratificerat viss konvention, skall tid efter annan till Internationella

arbetsbyråns generaldirektör avgiva redogörelse för såväl lagstiftning och praxis med avseende å de i konventionen behandlade frågorna som den omfattning, vari konventionens bestämmelser genomförts eller avses att genomföras genom lagstiftning, administrativa åtgärder, kollektivavtal eller annorledes, med angivande tillika av de omständigheter, som förhindra eller fördröja ratificeringen av konventionen. Motsvarande gäller i fråga om rekommendationer med tillägg, att redovisning skall lämnas även för sådana jämkningar i rekommendationer, som befunnits eller må befinnas erforderliga vid antagande eller tillämpning av bestämmelserna i desamma.

Generalsekreterarens i Nationernas förbund befattning med de konventioner och rekommendationer, som beslutas av Internationella arbetsorganisationen, har övertagits av generaldirektören för Internationella arbetsbyrån (artiklarna 20 och 21), varvid emellertid föreskrivits, att ett av de två officiella exemplaren av varje av Internationella arbetskonferensen antagen konvention eller rekommendation skall deponeras hos Förenta Nationernas generalsekreterare samt varje ratifikation av en sådan konvention delgivas Förenta Nationernas generalsekreterare för registrering i enlighet med bestämmelsen i artikel 102 av Förenta Nationernas stadga.

Internationella arbetskonferensens trettiofjärde sammanträde hölls i Genève under tiden den 6—29 juni 1951. I sammanträdet deltogo representanter för 60 medlemsstater, av vilka 50 sänt fullständiga delegationer, d. v. s. två regeringsombud samt ett ombud från vardera av arbetar- och arbetsgivarsidorna. Sverige deltog i sammanträdet med en fullständig delegation.[1]

Dagordningen för detta konferenssammanträde — för vars förhandlingar och beslut en fullständig redogörelse kommer att lämnas av delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet i dess publikationsserie »Internationella arbetsorganisationen» — omfattade följande överläggningsämnen:

I. Generaldirektörens för Internationella arbetsbyrån årsredogörelse.
II. Finansiella och budgetära frågor.
III. Upplysningar och årsrapporter rörande medlemsstaternas tillämpning av internationella arbetskonventioner och rekommendationer.

---

[1] Genom Kungl. Maj:ts beslut den 13 april 1951 hade att deltaga i konferensen från svensk sida utsetts

såsom *regeringsombud:* generaldirektören och chefen för statskontoret Wilhelm Björck och statssekreteraren i socialdepartementet Per Eckerberg samt såsom experter borgmästaren i Hälsingborg Lars Gunnar Ohlsson, tillika ersättare för regeringsombuden, fru Inga Thorsson och förste kanslisekreteraren i socialdepartementet Sten-Eric Heinrici;

såsom *arbetarombud:* Landsorganisationens jurist advokaten Arnold Sölvén samt såsom experter sekreteraren i Landsorganisationen Otto Westling, ordföranden i Svenska fabriksarbetareförbundet Gunnar Mohlne, ombudsmannen i Landsorganisationen fru Sigrid Ekendahl och förste sekreteraren i Tjänstemännens centralorganisation Otto Nordenskiöld; samt

såsom *arbetsgivarombud:* direktören i Svenska arbetsgivareföreningen Gullmar Bergenström samt såsom experter verkställande direktören i Sveriges verkstadsförening Matts Bergom Larsson, verkställande direktören i Svenska lantarbetsgivareföreningen Gideon Sæmund, verkställande direktören i Sveriges textilindustriförbund Kaj Åberg och direktörsassistenten i Svenska arbetsgivareföreningen Sven Hydén.

Därjämte hade redaktören Sven Backlund utsetts att i egenskap av tolk biträda delegationen.

IV. Målsättning och minimistandard för den sociala tryggheten (första behandling).
V. Förhållandet mellan arbetsmarknadens parter, innefattande frågor rörande kollektivavtal, frivillig förlikning och skiljedom (andra behandling).
VI. Samverkan mellan offentliga myndigheter, arbetsgivar- och arbetarorganisationer (första behandling).
VII. Lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde (andra behandling).
VIII. Ordning för fastställande av minimilöner inom jordbruket (andra behandling).
IX. Semester inom jordbruket (första behandling).

Under punkt II på dagordningen antog konferensen budget för Internationella arbetsorganisationen avseende utgifter under år 1952; budgeten fastställdes till 6 470 639 U.S. dollars.

Följande av konferensen fattade beslut, vilka hänföra sig till punkterna V, VII och VIII på dagordningen, äro av beskaffenhet att i enlighet med förenämnda artikel 19 av Internationella arbetsorganisationens stadga skola underställas riksdagen, nämligen

1) Konvention (nr 99) angående ordning för fastställande av minimilöner inom jordbruket.
2) Rekommendation (nr 89) angående ordning för fastställande av minimilöner inom jordbruket.
3) Konvention (nr 100) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde.
4) Rekommendation (nr 90) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde.
5) Rekommendation (nr 91) angående kollektivavtal.
6) Rekommendation (nr 92) angående frivillig förlikning och skiljedom.

Texterna till förenämnda konventioner och rekommendationer torde få såsom bilagor *(Bil. A—F)* fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende.

I särskild bilaga lämnas en förteckning över samtliga vid konferenssammanträdet antagna resolutioner *(Bil. G)*.

Jag övergår härefter till att behandla nyssnämnda konventioner och rekommendationer, över vilka delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet avgivit yttrande.

Konvention (nr 99) och rekommendation (nr 89) angående ordning för fastställande av minimilöner inom jordbruket.

Sedan denna fråga varit föremål för en första behandling vid Internationella arbetskonferensens 33:e sammanträde år 1950, varvid till grund för diskussionen lades av vissa medlemsstater — bland dem Sverige — avgivna

svar å ett av Internationella arbetsbyrån utarbetat frågeformulär, hade frågan uppförts på dagordningen för 1951 års konferenssammanträde för slutligt avgörande.

Det för behandling av vid konferensen förekommande jordbruksfrågor tillsatta utskottet uttalade sig enhälligt för genomförandet av en internationell reglering, syftande till att införa eller upprätthålla en lämplig ordning för fastställandet av minimilöner inom jordbruket. Endast på en viktig punkt yppade sig skiljaktiga meningar, nämligen i fråga om formen för regleringen. Arbetsgivarnas representanter i utskottet fasthöllo vid sin under frågans första behandling vid 1950 års konferens intagna ståndpunkt, att den internationella regleringen hellre borde taga form av en rekommendation än av en konvention. En i detta syfte framlagd motion avslogs emellertid av utskottet, och de av arbetsbyrån utarbetade konventions- och rekommendationstexterna antogos med smärre ändringar.

Till belysning av innehållet i konventionen *(Bil. A)* må följande anmärkas.

Konventionen innehåller vissa principer angående införande eller upprätthållande av en lämplig ordning, enligt vilken minimilöner kunna fastställas för arbetare, anställda i jordbruksföretag och därmed sammanhörande likartade verksamhetsgrenar, medan till nationella myndigheter överlämnas att fatta beslut rörande den närmare utformning av ordningen för fastställande av minimilöner, som befinnes mest lämplig med hänsyn till i vederbörande land rådande förhållanden, ävensom beträffande de personkategorier, som skola omfattas av konventionens bestämmelser. I konventionen medgives, att betalning delvis får utgå in natura med vissa reservationer i fråga om arten av sådan betalning samt det värde, som skall åsättas densamma. Konventionen understryker särskilt nödvändigheten av att tillfälle beredes arbetare och arbetsgivare att deltaga i utformandet av ordningen för fastställandet av minimilöner samt följa verksamhetens bedrivande. Medlemsstaterna anmodas att årligen tillställa arbetsbyrån en allmän redogörelse för den fastställda ordningens tillämpning och resultaten därav.

Rekommendationen *(Bil. B)* innehåller detaljerade principer för fastställande av minimilöner inom jordbruket samt angiver utförligt sättet för arbetsgivares och arbetares deltagande i den lönefastställande verksamheten. Vidare förordas, att minimilönesatserna böra på lämpligt sätt förlänas publicitet samt att ett tillräckligt antal kvalificerade inspektörer bör anställas för att tillse, att arbetarna faktiskt erhålla de löner, vartill de äro berättigade.

Konventionen antogs av konferensen med 116 röster mot 31, medan 27 delegater nedlade sina röster. De svenska regeringsombuden avstodo från att rösta, medan arbetarombudet röstade för och arbetsgivarombudet mot konventionens antagande.

Rekommendationen antogs med 131 röster mot 3 med 44 nedlagda röster. De svenska regerings- och arbetsgivarombuden avstodo från att rösta, under det att arbetarombudet röstade för rekommendationens antagande.

Över förevarande konvention och rekommendation har delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet inhämtat yttranden från socialstyrelsen, lantbruksstyrelsen, Svenska lantarbetareförbundet och Svenska lantarbetsgivareföreningen.

Socialstyrelsen erinrar därom, att styrelsen i skrivelse till delegationen år 1949 med yttrande över arbetsbyråns rapport angående fastställande av minimilöner inom jordbruket bl. a. anfört, att de stora fackliga organisationerna på arbetsmarknaden varit och alltjämt torde vara principiellt avvisande till tanken på en minimilönelagstiftning. Bland de skäl av allmän och principiell räckvidd, som i vårt land anfördes mot arbetslönernas fastställande genom statligt ingripande i form av ett minimilönesystem, hade åberopats, att minimilöner lätt bleve även maximilöner. Minimilöner, som ju i regel måste sättas låga, kunde därför befinnas stundom verka nedtryckande på lönenivån i allmänhet. Officiellt fastställda minimilöner syntes i viss mån också medverka till en sådan stelhet i lönesystemet, som hindrade näringslivets anpassning efter växlande förhållanden. Man hade i vårt land vant sig vid att lita till det högt utvecklade förhandlings- och kollektivavtalsväsen, som åstadkommits av parterna gemensamt och där partsorganisationerna själva bure ansvaret för lönebildningen. Sverige borde med hänsyn till detta förhållande icke kunna anses ha något intresse av en lagstiftning om minimilöner. Detta gällde också i fråga om jordbruket, där organisations- och kollektivavtalsväsendet numera nått en betydande utveckling och styrka. För Sveriges vidkommande förelåge icke något behov av en konvention respektive rekommendation i ämnet. Under åberopande av vad styrelsen sålunda anförde i sitt år 1949 avgivna yttrande anser sig styrelsen böra avstyrka anslutning från svensk sida till ifrågavarande konvention och rekommendation.

Lantbruksstyrelsen åberopar likaledes ett år 1949 till delegationen i ärendet avgivet yttrande, vari styrelsen bl. a. anfört, att jordbrukets arbetsmarknad kunde sägas vara tämligen väl organiserad på såväl arbetsgivar- som arbetstagarsidan. Kollektivavtalens bestämmelser syntes vidare bliva normerande även för icke fackligt organiserade jordbruksarbetare. Enligt lantbruksstyrelsens mening vore för Sveriges vidkommande en lagstiftning rörande minimilöner åt jordbrukets arbetare varken behövlig eller önskvärd. Den ståndpunkt styrelsen intagit i detta yttrande hade styrelsen icke funnit anledning frångå. Styrelsen understryker, att nuvarande system med frivilliga kollektivavtal mellan arbetsmarknadsparterna måste anses överlägset en reglering av lönerna genom lagstiftningsåtgärder från statsmakternas sida.

För Sveriges vidkommande avstyrker sålunda lantbruksstyrelsen en ratificering av konventionen i fråga.

Svenska lantarbetareförbundet hänvisar till ett år 1950 till delegationen avgivet yttrande i ärendet, vari framhållits att förbundet hyste den bestämda uppfattningen, att ett införande i Sverige av de i konventionen föreslagna reglerna icke skulle skapa bättre förutsättningar än nuvarande system att

fastställa minimilöner inom jordbruket. Då fråga nu vore om ett definitivt ställningstagande för eller emot ratifikation av den inom arbetsorganisationen i slutgiltigt skick antagna konventionen och rekommendationen, ville förbundet, med hänvisning till vad som tidigare anförts i denna fråga, avstyrka att konventionen om ordning för fastställandet av minimilöner inom jordbruket ratificerades av Sverige. På grund av detta sitt ställningstagande avstode förbundet från att uttala sig om de olika bestämmelserna i konventionen och rekommendationen.

Svenska lantarbetsgivareföreningen anmärker, att föreningen i ett år 1950 avgivet yttrande över av Internationella arbetsbyrån utarbetat förslag till konvention och rekommendation i ämnet såsom sin uppfattning uttalat, att förslaget bestämt borde avvisas såsom för vårt lands vidkommande omotiverat och onyttigt. Såsom bakgrund till detta sitt ställningstagande hade föreningen framhållit, att det svenska jordbrukets arbetsgivare och arbetare i betydande omfattning vore sammanslutna i organisationer, som hade till huvudsaklig uppgift att tillvarataga parternas intressen på löneområdet samt att de kollektivavtal, som organisationerna upprättade, i stort sett hade blivit normerande även för de löner, som avtalats mellan oorganiserade arbetsgivare och arbetare. Ytterligare hade föreningen påpekat, att löneutvecklingen, särskilt under det senaste årtiondet, varit sådan att de svenska lantarbetarna förts fram till en levnadsstandard som låge betydligt över den som jordbruksarbetarna i flertalet främmande länder f. n. åtnjöte. Föreningen hade vidare framhållit, att organisationerna med sin kännedom om förhållandena vid jordbruket och sin allmänna ekonomiska erfarenhet hade visat sig äga förutsättningar för att självständigt avväga och fastställa lantarbetarlönen på sådant sätt, att såväl parternas som näringslivets intressen blivit tillgodosedda. Föreningen hade avslutningsvis framhållit, att man vid ett genomförande av det föreslagna systemet skulle ha anledning räkna med en stelhet i lönesättningen och över huvud taget en minskad smidighet i anpassningen till näringslivets växlande förhållanden, som skulle vara till men för både arbetare och arbetsgivare. Uppenbart vore även, att en statlig lönesättning skulle begränsa partsorganisationernas verksamhet och betydelse och därmed minska de enskilda parternas möjlighet att genom sina organisationer öva inflytande på utvecklingen.

Med hänsyn till att den av arbetskonferensen numera antagna konventionen och rekommendationen i allt överensstämde med de vid 1950 års arbetskonferens framlagda förslagen i ämnet och då föreningen ej funne sig ha anledning frångå sitt tidigare ståndpunktstagande i frågan, anser föreningen, att Sverige icke bör ratificera konventionen eller tillämpa rekommendationen.

För egen del har *delegationen* på de i yttrandena till delegationen anförda skälen hemställt, att konventionen angående ordning för fastställande av minimilöner inom jordbruket icke måtte ratificeras av Sverige samt att rekommendationen i ämnet med hänsyn till i vårt land rådande förhållanden icke måtte föranleda någon åtgärd.

Departementschefen.

Med hänsyn till de i ärendet uttalade mycket bestämda erinringarna mot ett frångående av hittills i vårt land tillämpade metoder för lönesättningen inom jordbruket finner jag i likhet med delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet, att konventionen angående ordning för fastställande av minimilöner inom jordbruket icke bör ratificeras av Sverige samt att rekommendationen i ämnet ej bör föranleda någon åtgärd från svensk sida.

Konvention (nr 100) och rekommendation (nr 90) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde.

Jämväl frågan om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde hade varit föremål för en första behandling vid 1950 års konferens.

Till grund för diskussionerna vid sistnämnda konferens låg en av arbetsbyrån utarbetad rapport med ett frågeformulär till medlemsstaternas regeringar rörande den tilltänkta internationella regleringens utformning samt ett av byrån med ledning av regeringarnas svar å frågeformuläret framlagt textförslag. Inom det för frågans behandling tillsatta utskottet yppade sig starka meningsskiljaktigheter rörande särskilt följande tre punkter, nämligen om formen för den internationella regleringen, om möjligheterna för medlemsstaterna att trygga tillämpningen av regleringens principer, därest de offentliga myndigheterna icke ingrepe på löneområdet, samt om definitionen av uttrycket »lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde».

Vid 1950 års konferens utformades förslag till texter, vilka skulle läggas till grund för frågans behandling år 1951. Däremot tog man vid konferensen år 1950 icke ställning till den internationella regleringens form, d. v. s. huruvida likalönsfrågan borde göras till föremål för en konvention eller en rekommendation eller eventuellt bådadera. Vid 1951 års konferens skulle sålunda beslut fattas rörande både den internationella regleringens form och dess definitiva innehåll.

I fråga om regleringens form gingo meningarna starkt isär inom vederbörande konferensutskott. Arbetargruppen avböjde att låta hela regleringen taga form av en konvention men uttalade sig klart för en konvention i själva principfrågorna med en kompletterande rekommendation beträffande tillämpningsföreskrifterna. Arbetsgivargruppen ville i allmänhet icke sträcka sig längre än till en rekommendation. Inom regeringsgruppen intogo Sverige, Danmark och Norge tillsammans med övriga länder, där man enligt principen om arbetsmarknadens frihet avböjer samhällsingripande genom lagstiftning i lönefrågan, den ståndpunkten, att den internationella regleringen icke borde få form av en konvention. Däremot voro dessa länder beredda att tillstyrka en långtgående rekommendation för att därigenom understryka sin uppfattning om det rättvisa och riktiga i likalönsprincipen såsom sådan. Samma hållning intog en grupp regeringsrepresentanter från s. k. underutvecklade länder, där ett omedelbart genomförande av likalönsprinci-

pen i form av en konvention uppgavs vara omöjligt på grund av därmed förenade ekonomiska konsekvenser. Vid en inom utskottet företagen omröstning uppnåddes majoritet för antagandet av en konvention, kompletterad med en rekommendation.

Beträffande innehållet i konventionen *(Bil. C)* må följande anmärkas.

Konventionen definierar i artikel 1 uttrycket »lön» samt föreskriver, att uttrycket »lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde» skall hänföra sig till lönesatser, som fastställas utan åtskillnad på grund av arbetstagarens kön. Enligt bestämmelserna i artikel 2 förbinda sig vidare medlemsstaterna att med avseende å alla arbetstagare, på sätt som är förenligt med gällande ordning för fastställande av lönesatser, främja och, i den mån sagda ordning så medgiver, trygga tillämpningen av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde. Denna princip må kunna tillämpas genom lagstiftning, genom i lag fastställd eller erkänd ordning för bestämmande av lön, genom kollektivavtal mellan arbetsgivare och arbetstagare eller genom angivna utvägar i förening. Utskottet förkastade ett förslag att medlemsstaterna skulle åläggas tillämpa principen genom lagstiftning. Majoriteten inom utskottet ansåg det emellertid önskvärt, att i olika länder gängse metoder för fastställande av löner respekterades.

Konventionen föreskriver vidare i artikel 3 första punkten, att, såframt genomförandet av dess bestämmelser därigenom underlättas, åtgärder skola vidtagas för att främja en objektiv värdering av arbetsuppgiften på grundval av den arbetsinsats, som uppgiften förutsätter (the work to be performed). Denna artikel, som berör sättet för arbetsuppgiftens värdering, blev föremål för en ingående debatt inom utskottet. De meningsskiljaktigheter, som rådde mellan arbetar- och arbetsgivargrupperna beträffande denna artikel koncentrerades kring frågan, huruvida värderingen skulle gälla den föreliggande arbetsuppgiften (the work to be performed) eller den utförda arbetsprestationen (the work performed). Den senare formuleringen — som föreslogs från arbetsgivarhåll — skulle ha öppnat möjlighet för att i arbetsvärderingen inlägga en uppskattning även av de extra produktionskostnader, som ett användande av kvinnlig arbetskraft enligt gjorda erfarenheter ansåges medföra. I den slutliga, av konferensen antagna texten användes såsom nämnts uttrycket »the work to be performed», och därmed angives, att värderingen skulle avse den föreliggande arbetsuppgiften. I punkt 3 av samma artikel stadgas, att skillnader i lönesatser, vilka motsvara — utan hänsynstagande till kön — differenser, som fastställts vid en sådan objektiv värdering av den arbetsuppgift, som skall utföras (the work to be performed), icke må anses såsom oförenliga med likalönsprincipen. Även i fråga om denna punkt av artikel 3 önskade man på arbetsgivarhåll, att värderingen skulle avse den utförda prestationen (the work performed). Anledningen till att man inom arbetargruppen motsatte sig arbetsgivargruppens formulering och att majoriteten av regeringsrepresentanterna därvid förenade sig med arbetargruppen var, att man i en konventionstext vägrade godtaga andra be-

dömningsgrunder för den kvinnliga arbetskraften i allmänhet än de som äro brukliga för den manliga arbetskraften.

I fråga om innehållet i konventionen må vidare nämnas, att utskottet ansåg, att hänsyn borde tagas till i olika länder gällande metoder för fastställande av löner. Konventionen stadgar därför i punkt 2 av artikel 3, att de metoder, som böra anlitas vid en objektiv värdering av arbetsuppgiften, må kunna bestämmas av de för fastställande av lönesatser ansvariga myndigheterna eller, där lönesatserna fastställas genom kollektivavtal, av vederbörande parter.

Slutligen föreskriver konventionen i artikel 4, att medlemsstaterna skola på lämpligt sätt samarbeta med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer för genomförandet av konventionens bestämmelser.

Rekommendationen *(Bil. D)* behandlar metoderna för likalönsprincipens tillämpning. Till en början angivas vissa områden, inom vilka de offentliga myndigheterna efter hörande av vederbörande arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer böra vidtaga direkta åtgärder för principens tillämpning, nämligen inom den centrala statsförvaltningen ävensom sådana verksamhetsområden, där lönesättningen regleras eller kontrolleras av det allmänna. Vidare förordas, att därest så med gällande ordning för fastställande av lönesatser är förenligt, åtgärder vidtagas genom lagstiftning för en allmän tillämpning av principen.

Rekommendationen innehåller därefter bestämmelser rörande åtgärder från det allmännas sida för att trygga eller främja principens successiva tillämpning. Medlemsstaterna anmodas att, där så är lämpligt, vidtaga åtgärder för att i samråd med vederbörande arbetsgivares och arbetstagares organisationer införa eller främja införandet av metoder för en objektiv värdering, genom arbetsanalys eller på annat sätt, av den arbetsuppgift som skall utföras, i syfte att uppnå en klassificering av arbetsanställningar utan avseende å kön.

Olika åtgärder föreslås för att höja kvinnliga arbetstagares arbetsproduktivitet samt för att i skilda hänseenden likställa dem med manliga arbetstagare. Sålunda förordas, att arbetstagare av båda könen erhålla samma eller likvärdig tillgång till yrkesvägledning eller yrkesrådgivning, yrkesutbildning och arbetsförmedling samt att kvinnorna uppmuntras att begagna de möjligheter som i nämnda hänseenden stå till buds. Välfärds- och sociala åtgärder, svarande mot kvinnliga arbetstagares behov — särskilt sådana med försörjningsplikt — böra vidtagas, och kostnaderna härför böra bestridas på sådant sätt, att icke anställandet av kvinnliga arbetstagare hindras. Likställighet mellan manliga och kvinnliga arbetstagare i fråga om tillträde till yrken eller befattningar bör främjas, med vederbörligt beaktande av bestämmelserna i internationella regleringar och i nationell lagstiftning angående skydd för kvinnors hälsa och välfärd.

Slutligen framhålles, att intet bör underlåtas för att inför den allmänna opinionen klargöra skälen för att principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde bör genomföras.

Vid behandlingen av denna fråga i konferensens plenarsammanträde framlade regeringsombuden för Australien, Danmark, Indien, Storbritannien och Sverige ett förslag att konventionen måtte utbytas mot en rekommendation. Detta förslag förkastades dock med 103 röster mot 68. Konventionen antogs därefter av konferensen med 105 röster mot 33 med 40 nedlagda röster. Rekommendationen antogs med 146 röster mot 18, medan 19 ombud avstodo från att rösta. Av de svenska ombuden nedlade regeringsombuden sina röster i fråga om såväl konventionen som rekommendationen, medan arbetarombudet röstade för och arbetsgivarombudet mot antagandet av konventionen och rekommendationen.

Över denna konvention och rekommendation har delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet inhämtat yttranden från socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, Likalönskommittén, Landsorganisationen, Svenska arbetsgivareföreningen, Tjänstemännens centralorganisation (TCO) och Yrkeskvinnors samarbetsförbund.

Socialstyrelsen erinrar om att styrelsen vid avgivande av förslag till svar å de frågor, som uppställts i Internationella arbetsbyråns rapport i fråga om likalönsprincipen, redogjort för frågans läge i Sverige. Styrelsen ansåge sig kunna konstatera, att likalönsprincipen vore accepterad — ehuru ej i praktiken helt genomförd — på statsförvaltningens område samt vidare i fråga om de kommunala tjänstemännen så till vida som att enhetliga löneskalor tillämpades för män och kvinnor samt dessutom på några få avsnitt av den kollektivavtalsreglerade arbetsmarknaden. I övrigt förelåge stora ojämnheter i löneläget mellan manliga och kvinnliga arbetstagare. Även med beaktande av vad som åtgjorts och alltjämt åtgöres i vårt land i riktning mot bättre anpassning till en likalönsprincip, ansåge sig styrelsen knappast kunna tillråda, att vårt land gåve sitt förord till en internationell reglering av mera tillförbindande slag på detta område.

Styrelsen framhåller vidare, att styrelsen år 1950 avgivit yttrande till delegationen över det förslag till konvention och rekommendation i ämnet, som arbetsbyrån utarbetat. Styrelsen hade därvid anfört, att en konvention icke syntes kunna tillstyrkas för Sveriges vidkommande, och begränsat sig till att behandla alternativet av en rekommendation i ämnet. I sådant avseende åberopades, att numera för statsförvaltningens vidkommande riktpunkten torde vara ett genomförande av likalönsprincipen i största möjliga utsträckning. De i förslaget till rekommendationen anbefallda åtgärderna berörde emellertid också områden, där fria förhandlingar ägde rum och där statsmakterna eljest icke ägde befattning med lönesättningen. Att för sådana områden lämna bindande utfästelser låt vara i den uttunnade formen av en rekommendation att verka för likalönsprincipens genomförande ansåges knappast möjligt, enär varje direkt påverkan från statsmakternas sida på de kommunala organen eller de fackliga organisationerna skulle strida mot svensk tradition. Styrelsen underströk emellertid, att utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden syntes gå i riktning mot en utjämning av löneskillnaden mellan manlig och kvinnlig arbetskraft. Styrelsen gjorde också

vissa erinringar mot den i rekommendationen anbefallda metodiken att för tillämpning av likalönsprincipen anlita en objektiv arbetsvärdering. Det påpekades, att en arbetsvärdering enligt objektiva normer ännu icke kunde anses existera och att ett konsekvent genomförande på individuella tjänster och befattningar av en sådan metod för lönebestämningen syntes komma att föranleda en genomgripande omgestaltning av det för stora arbetstagargrupper nu gängse kollektivavtalssystemet.

Styrelsen har icke funnit anledning att ändra sin uppfattning i frågan, sedan densamma sålunda senast var föremål för styrelsens yttrande. Styrelsen anser sig därför för närvarande icke kunna förorda anslutning från svensk sida till den nu i ämnet föreliggande konventionen med åtföljande rekommendation.

Arbetsmarknadsstyrelsen hänvisar till år 1949 och 1950 avgivna yttranden i ärendet, vari styrelsen deklarerat sin principiella uppfattning, att arbetsmarknadens parter skulle vara fria och av lagstiftning obundna i sitt avtalsarbete. Denna ståndpunkt vidhölle styrelsen, och styrelsen funne därför, att Sverige ej kunde ratificera konventionen. Styrelsen ansåge, att en lagstiftning i dessa frågor icke vore förenlig med det hävdvunna kravet på obundenhet i parternas löneförhandlingar. Däremot kunde en rekommendation med allmänna riktlinjer för hur en utjämning av obefogade olikheter i lönesättningen för manlig och kvinnlig arbetskraft skulle kunna uppnås vara av värde icke minst ur opinionsbildande synpunkt.

I sitt nu avgivna yttrande framhåller styrelsen, att punkterna 6, 7 och 8 i rekommendationen innefattade riktlinjer för hur likalönsprincipens genomförande kunde underlättas. Styrelsen hade i sitt yttrande år 1950 anslutit sig till de synpunkter, som rekommendationen i detta avseende omfattade. Utan att taga ställning till i övrigt föreslagna åtgärder ville styrelsen sålunda framhålla rekommendationens värde som pådrivande faktor, när det gällde att öppna vägen för kvinnorna till nya arbetsområden och vidgade utbildningsmöjligheter och därmed även till ökade förutsättningar för en utjämning av löneolikheterna mellan manlig och kvinnlig arbetskraft.

Likalönskommittén sammanfattar sitt uttalande på följande sätt.

Enligt meddelade direktiv skall kommittén utreda frågan om likalönsprincipens genomförande inom den egentliga statsförvaltningen och det statsunderstödda kommunala skolväsendet, d. v. s. inom det statligt reglerade lönesystemet.

I första hand har kommittén att klarlägga likalönsprincipens innebörd. Självfallet måste detta problem vara det primära. Först sedan likalönsprincipen klart definierats, kan man avgöra, i vad mån denna princip *är* genomförd i det statliga lönesystemet, om den *bör* helt genomföras och *hur* detta i så fall skall ske.

En definition av likalönsprincipen bör enligt kommitténs mening ske från rent teoretisk (begreppsmässig) utgångspunkt och utan hänsyn till de synpunkter, som kunna nödvändiggöra modifikationer vid principens tillämpning i praktiken. Den oklarhet, som råder om likalönsprincipens innebörd, och de skiftande definitioner, som framkommit, synas bero på att definitionen av själva principen influerats av den lönesättning, som man för tillfället varit beredd att tillämpa. Enligt kommitténs mening bör man klart

hålla isär likalönsproblemets två skilda moment: att ge en begreppsmässigt riktig definition av likalönsprincipen och att bestämma i vilken utsträckning man vill genomföra denna princip.

Rent begreppsmässigt betyder principen om lika lön för man och kvinna helt enkelt, att man vid lönesättning icke tar någon hänsyn till om arbetstagaren är man eller kvinna. Kommitténs uppfattning av likalönsprincipens innebörd överensstämmer sålunda med den i konventionens artikel 2 lämnade definitionen av begreppet »lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde» såsom innebärande, att lönesatser fastställas utan åtskillnad på grund av arbetstagarens kön. Likalönsprincipen betyder enligt kommitténs mening, att den enskilda kvinnan får samma lön som den enskilde mannen, om hon fullgör samma arbete, och icke blir lidande på att hon tillhör en statistiskt lätt avgränsbar grupp, för vilken måhända kan påvisas ett ogynnsammare genomsnittstal för exempelvis frånvarofrekvens eller yrkesbeständighet. Så fort man över huvud taget reducerar den enskilda kvinnans arbetslön på grund av faktorer, som icke ha samband med det av henne själv utförda arbetet, kan enligt kommittén icke göras gällande, att lönesättningen sker enligt principen om lika lön för man och kvinna.

Av det sagda framgår, att definitionen av likalönsprincipen bör utgå från den enskilde individen. Varje definition av likalönsprincipen som tar till utgångspunkt likställighet i lönehänseende mellan gruppen män och gruppen kvinnor är enligt kommitténs mening oriktig ur begreppsmässig synpunkt; den skulle ju betyda, att arbetstagarens egenskap av man eller kvinna i och för sig finge inverka höjande eller sänkande på lönen. Det är av vikt, att man vid själva definitionen av principen avstår från att behandla kvinnorna som grupp, även om man i praktiken icke helt och icke omedelbart kan komma bort från tidigare generella lönesättningsmetoder.

I konventionens rubrik har åt likalönsprincipen givits formuleringen »lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde». Vad begreppet arbete av lika värde innebär synes närmare framgå av konventionens artikel 3, enligt vilken arbetets värde bör fastställas genom »objektiv värdering» av den arbetsuppgift som skall utföras. Att det sålunda är arbetsuppgiften och icke arbetstagaren som skall värdesättas innebär självfallet även att arbete, vilket utföres endast eller huvudsakligen av kvinnor, skall lönesättas efter samma grunder som gälla för arbete, vilket endast eller huvudsakligen utföres av män.

För det statliga lönesystemet skulle kommittén vilja ge likalönsprincipen formuleringen »lika lön för man och kvinna för likvärdig arbetsuppgift», vilket synes överensstämma med den definition av likalönsprincipen, som lämnats i konventionen.

Vilka krav ställer då principen om lika lön för man och kvinna för likvärdig arbetsuppgift på det statliga lönesystemet? I vilken utsträckning äro dessa krav f. n. uppfyllda, dvs. i vad mån är likalönsprincipen genomförd?

1) Först och främst innebär givetvis likalönsprincipen, att lika lön skall utgå i samma befattning. Detta är också numera fallet inom såväl den egentliga statsförvaltningen som det statsunderstödda kommunala skolväsendet.

2) För att principen om lika lön i samma befattning skall bli icke endast i formell utan även i reell överensstämmelse med likalönsprincipen krävs även, att befattningar med samma arbetsuppgifter placeras i samma lönegrad och icke differentieras på högre manliga och lägre kvinnliga. I detta avseende föreligger avvikelse från likalönsprincipen i fråga om vissa tjänster vid fångvårdsanstalterna (vaktfru, första vaktfru) och statens sinnessjukhus (sköterska, första sköterska, översköterska, föreståndarinna, första fö-

reståndarinna). Oriktigheten av denna lönedifferentiering mellan män och kvinnor med samma arbetsuppgifter har i olika sammanhang påtalats; ändring i de kvinnliga tjänsternas lönegradsplacering har dock ansetts böra anstå i avvaktan på den utredning av likalönsfrågan i dess helhet, som kommittén haft att verkställa.

3) Den tredje — och viktigaste — konsekvensen av principen om lika lön för likvärdig arbetsuppgift synes vara, att »kvinnliga» befattningar (härmed avses nu och i fortsättningen befattningar, som uteslutande eller huvudsakligen innehavas av kvinnor) skola lönegradsplaceras endast med hänsyn till arbetsuppgifterna och efter samma grunder som »manliga» befattningar (dvs. befattningar, som uteslutande eller huvudsakligen innehavas av män). På denna punkt föreligger det betydelsefullaste avsteget från likalönsprincipen inom det statliga lönesystemet. Kommittén har kunnat konstatera, att vissa »kvinnliga» befattningar erhållit en lägre lönegradsplacering än den, vartill arbetsuppgifterna bort berättiga. Ett specialfall utgöra de »kvinnliga» befattningarna under 9 lönegraden. Medan det praktiskt taget icke finnes några »manliga» ordinarie eller extra ordinarie tjänster i lägre lönegrad än 9, äro under denna lönegrad placerade ett stort antal »kvinnliga» tjänster, vilkas arbetsuppgifter torde få anses likvärdiga med (i några fall t. o. m. mera kvalificerade än) de göromål, som åligga vissa grupper av manliga tjänstemän i 9 lönegraden.

Sammanfattningsvis kan alltså konstateras, att likalönsprincipen, dvs. principen om lika lön för man och kvinna för likvärdig arbetsuppgift, *icke* är genomförd i det svenska statliga lönesystemet och att detta således icke f. n. står i överensstämmelse med konventionen. Sedan detta faktum fastslagits, uppställa sig frågorna, om likalönsprincipen bör genomföras i det statliga lönesystemet och vilka åtgärder som i så fall skulle erfordras.

Kommittén ämnar i sitt betänkande belysa och diskutera de invändningar, som gjorts och göras mot likalönsprincipen. Härvid kommer kommittén att bl. a. framlägga undersökningar om de kvinnliga statstjänstemännens frånvarofrekvens, yrkesbeständighet och pensioneringskostnader. Kommittén har emellertid kommit till den uppfattningen, att det slutliga målet bör vara likalönsprincipens fullständiga genomförande i det statliga lönesystemet. Av kommitténs betänkande kommer att framgå, vilka allmänna förskjutningar i de »kvinnliga» tjänsternas löneställning, som likalönsprincipens genomförande skulle påkalla. Däremot kan det självfallet icke ankomma på kommittén att bedöma, i vilken takt det är möjligt att omändra det statliga lönesystemet till full överensstämmelse med likalönsprincipen och sålunda med konventionen om »lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde».

Landsorganisationen anför följande.

Det är synnerligen oklart vad en svensk ratificering av konventionen skulle innebära. I artikel 2 säges nämligen: »Varje medlem bör, på sätt som är förenligt med gällande metoder för fastställande av lönesatser, främja och i den mån detta är i överensstämmelse med nämnda metoder med avseende å alla arbetstagare säkerställa tillämpningen av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde.» Vidare säges att principen må kunna tillämpas genom lag *eller* kollektivavtal. — Denna text synes innebära att en ratificering inte medför något åtagande att ändra gällande ordning för fastställande av lönesatser. Den skulle alltså i och för sig vara förenlig med den i vårt land och av landsorganisationen ständigt hävdade principen att lönesättningen ej bör göras till föremål för lagstiftning. Den form av lika lön, som konventionen avser, är emellertid sådan, att trots

detta någon svensk ratifikation knappast bör ifrågakomma för närvarande. Arbetsmarknadskommitténs kvinnoutredning, som, med tanke på förhållandena i vårt land, konstaterat, att lönesättning efter kön är en principiell orimlighet, har också framhållit, att »fastställandet av lönesatser utan åtskillnad på grund av arbetstagares kön» (konventionens definition på lika lön för arbete av lika värde) förutsätter en mycket betydande omläggning av de svenska kollektivavtalens lönesystem. En riktig avvägning av lönen efter arbetsinsatsens värde fordrar nämligen en betydligt ökad grad av individuell differentiering av lönerna med hänsyn till alla de förhållanden, som vid sidan av produktionsresultatet per arbetad timme bestämmer detta värde, närvarofrekvensen, anställningstid i yrket och företaget, mångsidig användbarhet för olika slags arbeten och andra yrkeskvalifikationer. Man torde inte kunna räkna med att en sådan omläggning av de löneberäkningsmetoder, som tillämpas inom de svenska kollektivavtalens ram, kommer till stånd annat än genom en tidskrävande utvecklingsprocess. Härvid må påpekas, att en strävan till sådan ökad differentiering av lönesättningen på sina håll börjat framträda även som ett resultat av den fulla sysselsättningen. Så länge enhetliga lönesatser för stora grupper gälla som allmän regel i avtalen, blir det dock en praktisk nödvändighet (trots den principiella orimligheten av lön efter kön) att fastställa olika lönesatser för män och kvinnor för att *i stort sett* erhålla en löneavvägning, som gör lönekostnaden för arbetets utförande lika stor vare sig män eller kvinnor utför arbetet. I detta läge har landsorganisationen funnit det riktigare att genom en generell minskning av löneklyftan främja en utjämning mellan manliga och kvinnliga löner i allmänhet; en tillämpning av konventionens definition på lika lön skulle däremot — även om den principiellt är eftersträvansvärd — vara till fördel endast för ett fåtal kvinnliga arbetare men i övrigt snarast verka ofördelaktigt för kvinnorna genom att hindra eller begränsa deras möjligheter att erhålla arbete på eftersträvade arbetsområden. Landsorganisationen, som begreppsmässigt kan ansluta sig till konventionens definition »lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde», kan med hänsyn till det nu anförda om den praktiska tillämpningen av konventionen icke tillstyrka konventionens ratificering från svensk sida.

I rekommendationen rörande åtgärder för likalönsprincipens genomförande påyrkas först dess tillämpning i allmän tjänst och i av samhället ägda eller kontrollerade företag. Under förutsättning av en sådan utformning, att lönesättningen verkligen anknyter till arbetsinsatsens varierande värde, skulle landsorganisationen välkomna åtgärder från samhällets sida för likalönsprincipens mera systematiska tillämpning på ifrågavarande område. I den mån rekommendationen går ut på lagstiftning rörande den allmänna arbetsmarknadens löner avstyrkes den av landsorganisationen.

Såsom ovan anförts utgör rekommendationens punkt 4 b) — en successiv minskning av skillnaden i lönesatserna för män och kvinnor för arbete av lika värde — den framgångslinje, som landsorganisationen för närvarande främst söker stimulera. I representantskapets senaste lönepolitiska rekommendation, liksom i flera tidigare, uppmanas fackförbunden att vid de förestående avtalsförhandlingarna genomföra en sådan minskning.

I punkt 5 rekommenderas »objektiv värdering, genom arbetsanalys eller på annat sätt, av den arbetsuppgift, som skall utföras». Landsorganisationen vill med anledning härav framhålla, att frågan om riktig löneavvägning mellan män och kvinnor icke endast sammanhänger med värdet av de olika arbetsuppgifterna utan med det olika personliga förhållningssätt till arbetet, som män och kvinnor enligt erfarenhet i allmänhet ådagalägga. I den mån en mera systematisk arbetsvärdering kommer i tillämpning, något

som i och för sig kan tänkas bli fallet, kan den få en viss betydelse för kvinnolönefrågans lösning.

I punkt 6 rekommenderas en serie åtgärder för befrämjande av kvinnans likställighet på arbetsmarknaden. Någon översikt av behovet av reformer i det rådande tillståndet på detta område i vårt land synes icke i detta sammanhang behöva lämnas. Landsorganisationen får endast framhålla, att ett särskilt organ — arbetsmarknadens kvinnonämnd — tillsatts gemensamt av landsorganisationen och arbetsgivareföreningen för att följa och befrämja utvecklingen i önskvärd riktning.

Beträffande punkterna 7 och 8 har landsorganisationen ingen erinran.

Svenska arbetsgivareföreningen erinrar, att de spörsmål som behandlas i konventionen i Sverige regleras av arbetsmarknadsparterna själva och alltså icke böra göras till föremål för lagstiftning. Det vore sålunda — såvitt föreningen kunde finna — för Sveriges del uteslutet att tillträda konventionen.

Definitionen på begreppet lön i artikel 1 föranledde icke någon föreningens erinran.

Föreningen motsatte sig, att statsmakterna — såsom förutsattes i artikel 2 — skulle trygga tillämpningen av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde. Föreningen och landsorganisationen vore eniga om att frågan om en lämplig löneavvägning mellan män och kvinnor skulle på sedvanligt sätt lösas genom förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter utan statsingripande.

Föreningen vore för närvarande icke beredd att avgiva någon deklaration rörande lämpligheten av att lägga arbetsvärdering till grund för lönesättning. Frågan om arbetsvärderingens utnyttjande vid lönesättning vore sedan någon tid tillbaka föremål för arbetsmarknadsparternas uppmärksamhet.

Vad sålunda uttalats rörande konventionen gällde i tillämpliga delar även rekommendationen. Föreningen ville slutligen erinra om att arbetsmarknadens topporganisationer inrättat ett särskilt organ, benämnt arbetsmarknadens nämnd för kvinnofrågor, som bland annat hade till uppgift att följa utvecklingen på de områden, som omnämndes i punkt 6 i rekommendationen.

Tjänstemännens centralorganisation anser, att en ratificering av konventionen icke skulle stå i överensstämmelse med svensk praxis rörande arbetsmarknaden. Visserligen angåves i konventionens artikel 2, fortsätter organisationen, att likalönen skulle genomföras på sätt som vore förenligt med gällande ordning för fastställande av lönesatser på grundval av nationell lagstiftning, i lag fastslagen eller erkänd ordning för bestämmande av lön eller genom kollektivavtal eller genom några av dessa principer i förening. Den svenska arbetsmarknaden kännetecknades av att statsmakterna icke genom lagstiftningsåtgärder ingrepe på något sätt i lönesättningen. Ej heller hade statsmakterna någon möjlighet att påverka kollektivavtalens utformning eller verka för att innehållet i desamma utformades på ett speciellt sätt. Organisationen hade i andra sammanhang, när det gällt andra internationella konventioner, hävdat den uppfattningen, att en ratificering på grundval av

kollektivavtal principiellt icke vore en lämplig ordning för internationell lagstiftning. Det torde vara omöjligt för arbetsbyrån att kontrollera, att en konvention i så fall komme att efterlevas. Det måste också vara särdeles svårt i en sådan fråga som likalönsfrågan. Med hänsyn till svensk arbetsmarknadspraxis funne organisationen sålunda, att en ratificering av konventionen icke borde ifrågakomma. De principer, som uppställdes i konventionen, borde emellertid i stor utsträckning kunna vara vägledande för arbetsmarknadens parter och för åtgärder från statsmakternas sida på det område, där staten fastställde lönerna.

Organisationen säger sig icke ha något att erinra mot den i artikel 1 givna definitionen av likalönsprincipen. Ej heller kunde bestämmelsen i artikel 3 (jämfört med rekommendationens punkt 5) i och för sig föranleda någon erinran, men organisationen ville samtidigt framhålla, att ett genomförande av likalönsprincipen på svensk arbetsmarknad icke ensidigt syntes kunna grundas på den arbetsvärderingsprincip som angåves i artikel 3. När större erfarenheter vunnits rörande arbetsvärderingen som sådan, borde ett användande härav verksamt kunna bidraga till likalönsfrågans lösning.

I fråga om de i rekommendationen intagna bestämmelserna om likalönsprincipens genomförande och de åtgärder, som i detta avseende krävdes, vore de uppställda bestämmelserna i stort sett i överensstämmelse med vad som från tjänstemannaorganisationerna i olika sammanhang hävdats i anslutning till diskussionen om likalönsfrågan. Organisationen ville härvid särskilt understryka de i punkt 6 intagna bestämmelserna om att åtgärder skola vidtagas för att ge arbetstagare av båda könen samma tillgång till yrkesvägledning eller yrkesrådgivning, yrkesutbildning och arbetsförmedling m. m.

Yrkeskvinnors samarbetsförbund utgår ifrån att konventionen icke kommer att ratificeras för Sveriges del, då ett statligt ingripande av den art som avses i konventionen icke torde vara tänkbart i vårt land, där arbetsmarknadens parter gjorde anspråk på fri förhandlings- och avtalsrätt. Konventionen och rekommendationen torde emellertid, fortsätter förbundet, komma att bli av väsentlig betydelse vid framtida ställningstagande till däri behandlade frågor såväl när det gällde den statliga som den kommunala och privata arbetsmarknaden. För den händelse riksdagen vid ifrågavarande ärendes behandling i princip anslöte sig till rekommendationens innehåll måste detta innebära, att riksdagen även accepterade innebörden av den konvention, vars tillämpning rekommendationen avsåge.

Förbundet anser definitionen i konventionens artikel 1 a) och b) vara fullt tillfredsställande utformad. Bestämningen av uttrycket »lön», som av arbetsgivaren utgives till arbetstagaren, till att avse lönesatser, som fastställts utan åtskillnad på grund av arbetstagarens kön, täckte helt den lika lön för lika eller likvärdiga arbetsuppgifter, som förbundet åsyftade i sitt år 1949 avgivna svar till delegationen. Med hänsyn till vad förbundet framhållit angående konventionens och rekommendationens betydelse även för en icke ratificerande medlem, förväntade förbundet, att riksdagen vid sin behandling av de frågor, som sammanhängde med artikel 2 punkt 1 komme

att intaga en positiv hållning. Enligt förbundets uppfattning borde det vara en självklar sak, att riksdagen anslöte sig till rekommendationens punkt 1 a), innebärande tryggandet av tillämpningen av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde beträffande samtliga anställda inom den centrala statsförvaltningen. Vid 1925 års riksdag genomfördes likalönen inom statsförvaltningen i princip; ett reellt genomförande torde vara det sätt, varpå Sverige såsom medlem av Internationella arbetsorganisationen bäst främjade tillämpningen för andra grupper av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde enligt konventionens definition i artikel 1.

Att en objektiv värdering sker av den arbetsuppgift, som skall utföras (the work to be performed) genom arbetsanalys eller på annat sätt enligt metoder, varom överenskommelse träffas mellan arbetsgivares och arbetstagares organisationer, utan avseende å arbetstagares kön (konventionens artikel 3, rekommendationens punkt 5) anser förbundet vara en framkomlig väg. Förbundet erinrar dock om sitt uttalande i tidigare yttrande, att rörlighet och anpassning efter aktuella förhållanden måste anses vara i hög grad nödvändiga krav på system för arbetsvärdering.

Förbundet godtager rekommendationens punkt 6 a) och b) att yrkesvägledning och arbetsförmedling böra utövas fullt objektivt och oavsett kön endast med hänsyn till individens anlag, intressen och begåvning samt att män och kvinnor böra ha samma tillgång till yrkesutbildning. Till punkt 6 c) ansluter sig förbundet i princip och uttalar, att förbundet vid upprepade tillfällen och i olika sammanhang framhållit angelägenheten av att välfärds- och sociala åtgärder vidtagas för att för arbetstagare underlätta hemarbete och barneftersyn samt vården om sjuka och gamla. Förbundet understryker, att vid planeringen av välfärds- och sociala åtgärder icke bör förloras ur sikte, att vården om barn samt gamla och sjuka anhöriga tillkommer arbetstagare av båda könen och att den ansvarsbörda, som traditionsmässigt ålägges kvinnorna, bör reduceras till riktiga proportioner.

Beträffande punkt 6 d) påpekar förbundet, att enligt den svenska regeringsformens bestämmelser likställighet råder mellan män och kvinnor i avseende å tillträde till statliga tjänster och befattningar. Förbundet vill dock icke underlåta att i avseende å bestämmelser angående skydd för kvinnors hälsa och välfärd uttala, att förbundet liksom tidigare hävdar, att särbestämmelser eller särlagstiftning beträffande kvinnor i princip icke skola förekomma.

Till rekommendationens punkt 7) och 8) ansluter sig förbundet helt.

För egen del har *delegationen* anfört följande. Av de till delegationen avgivna yttrandena över konventionen angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde framginge, att samtliga hörda myndigheter och organisationer vore av den uppfattningen, att konventionen icke borde tillträdas av Sverige. Delegationen anslöte sig till denna uppfattning, framför allt med hänsyn till att en ratificering av konventionen skulle innebära ett frångående av den hittills allmänt godtagna principen om rätt för arbetsmarknadens parter att utan påverkan från statsmakterna genom fria avtalsförhandlingar träffa överenskommelser om löneförhållanden.

I fråga om rekommendationen uttalas, att densamma i punkt 6 innehåller vissa riktlinjer rörande sysselsättnings- och socialpolitiska åtgärder för underlättandet av likalönsprincipens tillämpning, vilka i stort sett sammanfölle med dem som från svenskt håll hävdats under den tidigare konferensbehandlingen av likalönsspörsmålet. Det torde kunna förutsättas, att dessa riktlinjer liksom rekommendationens övriga bestämmelser, i den mån detta kunde befinnas lämpligt och önskvärt, komme att beaktas av arbetsmarknadens parter, bl. a. av arbetsmarknadens nämnd för kvinnofrågor, vilken nyligen upprättats av Landsorganisationen och Svenska arbetsgivareföreningen gemensamt. Vad beträffade frågan huruvida rekommendationens bestämmelser borde beaktas vid lönesättningen för statsanställda, torde överväganden härutinnan lämpligen böra ske i samband med att ställning tages till Likalönskommitténs i en nära framtid förväntade utredning. Med hänsyn till vad sålunda anförts ävensom till den av delegationen intagna ståndpunkten till frågan om svensk ratificering av konventionen i ämnet funne delegationen några särskilda åtgärder från statsmakternas sida med anledning av rekommendationen icke för närvarande påkallade.

Departementschefen.

I fråga om en svensk anslutning till konventionen angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde har jag samma uppfattning som delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet och jag avstyrker följaktligen, att konventionen ratificeras av Sverige.

Rekommendationen i ämnet uppdrager bl. a. vissa riktlinjer i fråga om åtgärder, ägnade att främja könens likställighet på arbetsmarknaden. I likhet med arbetsmarknadsstyrelsen vill jag framhålla rekommendationens värde som pådrivande faktor, när det gäller att skapa ökade förutsättningar för en utjämning av löneolikheterna mellan manlig och kvinnlig arbetskraft. Vad rekommendationen härvidlag i detalj innehåller bör övervägas av arbetsmarknadens parter, särskilt det organ — arbetsmarknadens nämnd för kvinnofrågor — som tillsatts av Landsorganisationen och Svenska arbetsgivareföreningen gemensamt. Några åtgärder från statsmakternas sida med anledning av rekommendationen finner jag med hänsyn härtill icke för närvarande påkallade.

Vad slutligen beträffar frågan huruvida här förevarande internationella reglering bör särskilt beaktas i samband med lönesättningen för statsanställda, finner jag i likhet med delegationen, att bedömandet av denna fråga bör anstå till dess den statliga kommitté — Likalönskommittén — som sysslar med hithörande spörsmål redovisat resultatet av sitt utredningsarbete.

Rekommendation (nr 91) angående kollektivavtal samt rekommendation (nr 92) angående frivillig förlikning och skiljedom.

Frågan om en internationell reglering av kollektivavtal samt frivillig förlikning och skiljedom hade varit föremål för en första behandling vid 1950 års sammanträde med arbetskonferensen. På grundval av de diskus-

sioner, som förts i frågan vid nämnda sammanträde, hade arbetsbyrån utarbetat förslag till två särskilda rekommendationstexter, ett beträffande kollektivavtal och ett beträffande frivillig förlikning och skiljedom, vilka tillställts medlemsstaternas regeringar för yttrande. Dessa texter förelades 1951 års konferens, med beaktande av de mot texterna från olika regeringar framförda erinringarna. Båda textförslagen hänvisades till samma konferensutskott.

Vad först beträffar utskottsbehandlingen av rekommendationen angående kollektivavtal *(Bil. E)* må följande anföras.

Utskottet konstaterade, att djupgående skiljaktigheter förefunnes mellan olika länder i fråga om de system och den praxis, som tillämpades beträffande kollektivavtal. Med hänsyn härtill sökte utskottet utforma vissa principer, vilka vore tillräckligt smidiga för att kunna allmänt godtagas och vilka skulle kunna bringas i tillämpning i vissa länder av arbetsmarknadens parter, i andra länder genom lagstiftning.

Arbetsbyrån hade med hänsyn till förhandlingarna vid 1950 års konferens samt till innehållet i de från regeringarna mottagna svaren föreslagit, att den internationella regleringen skulle erhålla form av en rekommendation. Ehuru inom utskottet vissa röster höjdes för konventionsformen, ansåg likväl majoriteten, att en rekommendation vore lämpligare inom ett område, där relationerna mellan arbetsmarknadens parter i ett stort antal länder bestämdes av frivilliga överenskommelser snarare än av lagstiftningsåtgärder. Denna åsikt vann stöd av konferensen.

Rekommendationens bestämmelser — vilka äro avsedda att genomföras av de berörda parterna eller av de offentliga myndigheterna i enlighet med vad som må befinnas lämpligt med hänsyn till de nationella förhållandena — kunna sammanfattas på följande sätt.

Anordningar böra träffas, antingen på överenskommelsens väg eller genom lagstiftning, i enlighet med vad som må befinnas lämpligt med hänsyn till landets förhållanden, för förande av förhandlingar om samt avslutande, revision eller förlängning av kollektivavtal eller för att vara parterna till hjälp vid förhandlingar om samt avslutande, revision eller förlängning av kollektivavtal. Dylika anordningars organisatoriska uppbyggnad, deras arbetssätt och uppgifter böra bestämmas genom överenskommelser mellan parterna eller genom den nationella lagstiftningen.

Med uttrycket »kollektivavtal» avses i rekommendationen varje skriftligen upprättat avtal rörande arbetsförhållanden och anställningsvillkor, vilket slutits mellan en arbetsgivare, en grupp av arbetsgivare eller en eller flera arbetsgivarorganisationer, samt en eller flera representativa arbetarorganisationer, eller, om sådana organisationer icke finnas, av arbetarnas i enlighet med den nationella lagstiftningen vederbörligen valda och befullmäktigade representanter. Vad i denna definition förekommer bör i intet avseende tolkas såsom innebärande erkännande av någon arbetarsammanslutning, som bildats eller finansieras av arbetsgivare eller deras representanter eller står under dessas bestämmande inflytande.

I fråga om kollektivavtals verkningar föreskriver rekommendationen, att kollektivavtal bör vara bindande för undertecknarna därav ävensom för dem, å vilkas vägnar avtalet är slutet. Arbetsgivare och arbetare, som äro bundna av ett kollektivavtal, böra icke kunna i anställningsavtal intaga bestämmelser, som äro stridande mot vad i kollektivavtalet föreskrives; sådana bestämmelser böra anses ogiltiga och automatiskt ersatta av motsvarande bestämmelser i kollektivavtalet. Bestämmelser i anställningsavtal, vilka äro för arbetarna mera förmånliga än de i ett kollektivavtal upptagna, böra likväl icke anses strida mot kollektivavtalet. Dessa bestämmelser rörande kollektivavtals verkningar böra icke anses påkalla lagstiftningsåtgärder, om ett effektivt iakttagande av bestämmelserna i kollektivavtal är säkerställt av parterna. Rekommendationen stadgar vidare, att bestämmelserna i ett kollektivavtal böra äga tillämpning å alla arbetare, som tillhöra därav berörda kategorier och äro anställda i de av avtalet omfattade företagen, såvida icke annat uttryckligen stadgas i avtalet.

I fråga om utvidgning av kollektivavtalets tillämpningsområde stadgas följande. Där med beaktande av hävdvunnet bruk i fråga om kollektivavtal så befinnes lämpligt böra åtgärder, vilka skola bestämmas genom den nationella lagstiftningen och anpassas efter förhållandena i varje land, vidtagas för att utvidga tillämpningen av samtliga eller vissa bestämmelser i ett kollektivavtal till att omfatta alla arbetsgivare och arbetare inom avtalets industriella och geografiska tillämpningsområde. Rekommendationen förordar, att den nationella lagstiftningen må göra utvidgningen av ett kollektivavtals tillämpningsområde beroende av, bland andra, följande villkor, nämligen *att* avtalet redan omfattar berörda arbetsgivare och arbetare till ett antal, som enligt vederbörande myndighets uppfattning är tillräckligt representativt, *att* framställning om utvidgning av avtalets tillämpningsområde i regel skall göras av en eller flera arbetar- eller arbetsgivarorganisationer, vilka äro parter i avtalet *samt att* tillfälle bör beredas de arbetsgivare och arbetare, på vilka avtalet efter utvidgning skulle komma att bli tillämpligt, att före en dylik utvidgning avgiva yttrande.

Tvister rörande tolkning av kollektivavtal böra avgöras genom ett lämpligt förfarande, som fastställts antingen genom överenskommelse mellan parterna eller genom lagstiftning.

Övervakningen av kollektivavtals tillämpning bör säkerställas av de arbetsgivar- och arbetarorganisationer, som äro parter i avtalen, eller av organ, som för detta ändamål redan finnas i vederbörande land eller som upprättas i sådant syfte.

Slutligen stadgar rekommendationen, att den nationella lagstiftningen, bland annat, må kunna innehålla bestämmelser rörande *dels* skyldighet för arbetsgivare, som äro bundna av kollektivavtal, att vidtaga lämpliga åtgärder för att bringa till vederbörande arbetares kännedom texterna till de kollektivavtal, vilka äro tillämpliga å deras företag, *dels* registrering eller deposition av kollektivavtal samt alla däri sedermera vidtagna ändringar, *dels och* en minimiperiod, under vilken kollektivavtal, såvida icke an-

norlunda stadgas i avtalet, skola anses vara bindande, därest icke avtalet tidigare ändras eller upphäves av parterna.

Då den av utskottet antagna texten framlades inför konferensen förklarades från arbetsgivargruppens sida, att arbetsgivarna icke kunde stödja förslaget till rekommendation, emedan dess bestämmelser i viss mån inkräktade på friheten att sluta kollektivavtal. Rekommendationen antogs enhälligt med 152 röster, medan 29 ombud avstodo från att rösta. De svenska regerings- och arbetarombuden röstade för rekommendationen, medan arbetsgivarombudet nedlade sin röst.

Vad härefter angår utskottsbehandlingen av rekommendationen angående frivillig förlikning och skiljedom *(Bil. F)* må nämnas, att utskottet till grund för sitt arbete lade det av arbetsbyrån utarbetade textförslaget men vidtog två viktiga ändringar i detsamma. För det första antog utskottet ett av det sydafrikanska regeringsombudet framlagt förslag att en artikel, i vilken förordades att vederbörande arbetsgivare och arbetare borde vara representerade å alla stadier i förlikningsförfarandet, skulle utgå. Härigenom sökte utskottet förläna texten större smidighet men klargjorde samtidigt, att det ingalunda vore meningen att utesluta parterna från deltagande i förfarandet. För det andra beslöt utskottet, i syfte att understryka förliknings- och skiljedomsförfarandenas fakultativa karaktär, att till texten foga ett stadgande av innebörd, att bestämmelserna i rekommendationen i intet avseende finge tolkas såsom innebärande en begränsning i rätten till arbetsnedläggelse.

Rekommendationens bestämmelser — vilka äro avsedda att genomföras av de berörda parterna eller av de offentliga myndigheterna i enlighet med vad som må befinnas lämpligt med hänsyn till de nationella förhållandena — kunna sammanfattas på följande sätt.

Anordningar för frivillig förlikning, lämpade efter förhållandena i vederbörande land, böra ställas till förfogande för att bidraga till förebyggande och bilägande av tvister rörande arbetsförhållanden. I de fall då i de frivilliga förlikningsanordningarna representation beredes parterna, böra arbetsgivare och arbetare vara företrädda till lika antal. Förlikningsförfarandet bör vara avgiftsfritt och inriktat på att nå snabba avgöranden; varje eventuell tidsfrist för förhandlingarna bör fastställas på förhand och göras så kort som möjligt. Förhandlingsförfarandet bör kunna inledas antingen på initiativ av endera av parterna i tvisten eller ex officio av vederbörande förlikningsorgan.

Då en tvist hänskjutits till förlikningsförfarande med samtycke av alla berörda parter, böra dessa anmodas att avhålla sig från att vidtaga arbetsinställelse under den tid förfarandet pågår. Överenskommelser, som parterna må träffa under förlikningsförfarandet eller såsom ett resultat därav, böra upprättas skriftligen och anses såsom likvärdiga med kollektivavtal, ingångna på vanligt sätt.

Då en tvist hänskjutits till skiljedom för slutligt avgörande med samtycke av alla berörda parter, böra dessa anmodas att avhålla sig från att

vidtaga arbetsinställelse under den tid skiljedomsförfarandet pågår samt att godtaga skiljedomen.

Slutligen stadgas, såsom redan i det föregående framhållits, att bestämmelserna i rekommendationen i intet avseende må tolkas såsom innebärande en begränsning i rätten till arbetsnedläggelse.

Rekommendationen antogs av konferensen enhälligt med 176 röster med 2 nedlagda röster. Samtliga svenska ombud röstade för rekommendationens antagande.

Över förevarande båda rekommendationer har delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet inhämtat yttranden från socialstyrelsen, Landsorganisationen, Svenska arbetsgivareföreningen och Tjänstemännens centralorganisation.

Socialstyrelsen hänvisar till ett år 1950 avgivet yttrande rörande av arbetsbyrån utarbetade förslag till rekommendationer i ämnet. Styrelsen hade därvid anfört, att någon anledning till särskild erinran från svensk sida icke syntes föreligga mot de båda rekommendationsförslagen utom i ett avseende, nämligen beträffande förslaget till rekommendation angående kollektivavtal, punkt 3, tredje stycket. I nämnda stycke föreskreves nämligen, att bestämmelser i ett anställningskontrakt, som vore fördelaktigare för arbetarna än de, som föreskreves i ett kollektivavtal, icke skulle anses strida mot kollektivavtalet. Som styrelsen närmare utvecklat i yttrandet, måste den föreslagna föreskriften anses stå i strid med grunderna för vår lagstiftning om kollektivavtal och den i enlighet med denna lagstiftning utbildade rättspraxis. Styrelsen hade — i syfte att få betänkligheterna mot anslutning till en blivande rekommendation i ämnet hävda — föreslagit, att ifrågavarande föreskrift skulle uppmjukas genom ett tillägg av förslagsvis följande lydelse: »— — — —, där ej parterna vid kollektivavtalets träffande utgått från att sådan avvikelse ej är medgiven» eller »— — — — där ej av kollektivavtalets ordalydelse eller omständigheterna vid dess träffande annat framgår.»

I den antagna rekommendationen har, fortsätter styrelsen, ifrågavarande föreskrift (punkt 3, stycke 3) upptagits i oförändrad lydelse. Emellertid hade som ett nytt fjärde stycke i samma punkt tillfogats: »Om ett effektivt iakttagande av bestämmelserna i kollektivavtal är säkerställt av parterna, bör vad i föregående stycken stadgats icke anses påkalla lagstiftningsåtgärder.» Detta tillägg innebure som synes icke någon uppmjukning av föreskriften under tredje stycket såvitt anginge en redan existerande lag, som strede mot den ifrågavarande föreskriften.

Under åberopande av det anförda tillstyrker styrelsen, att Sverige förklarar sig beredt följa de båda ifrågavarande rekommendationerna, dock med reservation för föreskriften under punkt 3, stycke 3.

Landsorganisationen anmärker, att rekommendationen angående kollektivavtal innehåller vissa bestämmelser, som äro oförenliga med här i landet tillämpad ordning. Så vore exempelvis fallet med bestämmelsen i punkt 1, att de där avsedda organen icke blott skulle äga att biträda parterna vid slutande av kollektivavtal utan också själva kunna direkt avsluta sådant av-

tal. Än mera gällde det sagda om det i punkt 2 uppställda representativitetsvillkoret för arbetarorganisations rätt att ingå kollektivavtal. Oförenlig med svenska kollektivavtalsrättsliga principer vore ytterligare bl. a. bestämmelsen i punkt 5 om allmängiltigförklaring av kollektivavtal.

Vad anginge rekommendationen i övrigt saknades med hänsyn till den svenska lagstiftningen på området anledning för vårt land att vidtaga några ytterligare lagstiftningsåtgärder.

Vad sist sagts gällde, yttrar Landsorganisationen slutligen, även rekommendationen om frivillig förlikning och skiljedom.

Svenska arbetsgivareföreningen anför beträffande rekommendationen angående kollektivavtal följande.

I den inledande bestämmelsen I 1. 1) säges, att anordningar lämpade efter de i varje enskilt land rådande förhållandena böra träffas antingen på överenskommelsens väg eller genom lagstiftning i enlighet med vad som må befinnas lämpligt med hänsyn till landets förhållanden för förande av förhandlingar etc. På grund av förbehållen i denna bestämmelse och då det gäller en rekommendation, synes behov av ändring av vår kollektivavtalslagstiftning ej uppkomma genom rekommendationen. Föreningen vill dock erinra om följande avvikelser från svensk kollektivavtalsrätt.

Enligt rekommendationens definition på kollektivavtal [rekommendationens del II, punkt 2, 1)] fordras såsom ett alternativ att på arbetarsidan representativ arbetarorganisation är avtalsslutande part. Den svenska kollektivavtalslagen kräver ej, att organisationen är representativ.

Under III 3. 3) upptages följande stadgande »Bestämmelser i anställningsavtal, vilka äro för arbetarna mera förmånliga än de i ett kollektivavtal upptagna böra icke anses strida mot kollektivavtalet». Någon motsvarande bestämmelse finnes ej i svensk rätt och bör ej heller upptagas. Det är av stor vikt, att man håller sig enbart till huvudregeln som föreskriver att bestämmelser i enskilt arbetsavtal, som strida mot kollektivavtalet, äro ogiltiga. En bestämmelse i anställningsavtalet, som är för arbetaren mera förmånlig än kollektivavtalet, kan nämligen vara stridande mot kollektivavtalet. Om en sådan anställningsklausul tillätes bryta kollektivavtalets regel, skulle kollektivavtalet få alltför liten betydelse. Ett exempel må anföras. För en grupp arbetstagare träffas för första gången ett kollektivavtal, innebärande i huvudsak förbättrade villkor för de anställda. Parterna äro överens om att vissa förmåner skola bortfalla för att förbättringar i andra hänseenden skola möjliggöras. Enligt rekommendationen skulle arbetstagarna kunna vägra att avstå från de åsyftade förmånerna.

Bestämmelserna om att ett kollektivavtals tillämpningsområde bör kunna utvidgas genom myndighets beslut (IV.) äro främmande för svensk rätt. Däremot kan kollektivavtal mången gång bilda underlaget för en sedvänja, som är rättsligt bindande.

Beträffande rekommendationen angående frivillig förlikning och skiljedom erinrar föreningen i anslutning till avd. I, punkt 3, 1) av rekommendationen, att den svenska lagstiftningen icke föreskriver några särskilda tidsfrister för förhandlingar. Dylika regler äro ej heller önskvärda enligt föreningens uppfattning.

Tjänstemännens centralorganisation framhåller, att de i rekommendationen angående kollektivavtal intagna reglerna icke på alla punkter överens-

stämma med svensk lagstiftning på området. Det kunde sålunda påpekas, att bestämmelsen i punkt 2 om att arbetstagarorganisation skall vara representativ för att förutsättning skall föreligga för att ingå kollektivavtal icke överensstämde med svensk rätt. Vidare kunde bland annat nämnas bestämmelserna i avd. IV om utvidgning av kollektivavtals tillämpningsområde. Organisationen funne icke skäl föreligga att med anledning av föreliggande rekommendation om kollektivavtal vidtaga några ändringar i gällande svensk rätt. Detsamma gällde beträffande rekommendationen om frivillig förlikning och skiljedom.

För egen del uttalar *delegationen* i anslutning till de avgivna yttrandena, att rekommendationen angående kollektivavtal på flera punkter vore oförenlig med i Sverige tillämpad ordning. Detta gällde framför allt i fråga om bestämmelsen, att i rekommendationen avsedda organ själva skulle kunna sluta kollektivavtal (punkt 1: 1), representativitetsvillkoret för arbetarorganisationers rätt att ingå kollektivavtal (punkt 2: 1), stadgandet att bestämmelser i anställningsavtal, vilka vore för arbetarna mera förmånliga än de i ett kollektivavtal upptagna, icke borde anses strida mot kollektivavtalet (punkt 3: 3) samt bestämmelserna om utvidgning av kollektivavtals tillämpningsområde (punkt 5). Skäl torde icke föreligga att vidtaga sådana ändringar i gällande svensk lagstiftning eller praxis, att rekommendationens nu angivna bestämmelser uppfylldes. Vad anginge rekommendationen i övrigt torde med hänsyn till den svenska lagstiftningen på området anledning saknas att för vårt lands del vidtaga några ytterligare lagstiftningsåtgärder.

Det sist sagda gäller enligt delegationens mening jämväl rekommendationen angående frivillig förlikning och skiljedom.

Departementschefen.

Med hänvisning till vad delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet anfört finner jag anledning icke föreligga för Sveriges del att vidtaga några åtgärder med anledning av rekommendationen angående kollektivavtal eller rekommendationen angående frivillig förlikning och skiljedom.

Under åberopande av vad jag i det föregående anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte till riksdagen avlåta proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående omförmälda, av Internationella arbetsorganisationens konferens år 1951 vid dess trettiofjärde sammanträde antagna konventioner och rekommendationer.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

J. O. Widman.

Bilaga A.

Konvention (nr 99) angående ordning för fastställande av minimilöner inom jordbruket.

Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens,

vilken av styrelsen för Internationella arbetsbyrån sammankallats till Genève och där samlats den 6 juni 1951 till sitt trettiofjärde sammanträde

och beslutat antaga vissa förslag angående ordning för fastställande av minimilöner inom jordbruket, vilken fråga utgör den åttonde punkten på sammanträdets dagordning,

samt beslutat, att dessa förslag skola taga form av en internationell konvention,

antager denna den tjugoåttonde dagen i juni månad år nittonhundrafemtioett följande konvention, som skall benämnas »konvention angående ordning för fastställande av minimilöner (jordbruk), 1951» [Minimum Wage Fixing Machinery (Agriculture) Convention, 1951].

Artikel 1.

1. Varje medlem av Internationella arbetsorganisationen, som ratificerar denna konvention, förbinder sig att införa eller upprätthålla en lämplig ordning för fastställande av minimilönesatser för arbetare, anställda i jordbruksföretag och därmed sammanhörande likartade verksamhetsgrenar.

2. Varje medlem, som ratificerar denna konvention, äger att, efter samråd med vederbörande mest representativa arbetsgivar- och arbetarorganisationer, där sådana finnas, bestämma å vilka företag, verksamhetsgrenar och arbetstagarkategorier den i föregående moment avsedda ordningen för fastställande av minimilöner skall tillämpas.

3. Vederbörande myndighet må från tillämpningen helt eller delvis av bestämmelserna i denna konvention utesluta arbetstagarkategorier, å vilkas anställningsvillkor nämnda bestämmelser icke äro tillämpliga, exempelvis medlemmar av jordbrukarens familj, som äro anställda hos honom.

Artikel 2.

1. Genom nationell lagstiftning, kollektivavtal eller skiljedom må medgivas, att minimilön delvis får utgå in natura i sådana fall, då detta överensstämmer med sedvänja eller eljest är önskvärt.

2. I de fall, då det medgivits att minimilön delvis får utgå in natura, skola lämpliga åtgärder vidtagas för att garantera

a) att förmånerna i fråga äro till gagn för arbetaren och hans familj och ägnade att tillgodose deras personliga behov; samt

b) att det värde, som åsättes sådana förmåner, överensstämmer med rätt och billighet.

Artikel 3.

1. Varje medlem, som ratificerar denna konvention, äger att, med iakttagande av i följande moment stadgade villkor, besluta rörande ordningen för fastställande av minimilöner ävensom meddela erforderliga tillämpningsföreskrifter.

2. Innan beslut fattas, skall ingående samråd äga rum med vederbörande mest representativa arbetsgivar- och arbetarorganisationer, där sådana finnas, ävensom i övrigt med personer, som på grund av sitt yrke eller sin verksamhet äro särskilt skickade härför och vilka vederbörande myndighet finner lämpligt att i sådant syfte anlita.

3. Vederbörande arbetsgivare och arbetare skola medverka vid fastställandet av minimilöner eller konsulteras eller äga rätt att yttra sig därom, under de former och i den utsträckning den nationella lagstiftningen bestämmer, dock städse på lika villkor.

4. Fastställda minimilönesatser skola vara bindande för vederbörande arbetsgivare och arbetare och må icke underskridas.

5. Vederbörande myndighet skall, om så är erforderligt, kunna medgiva individuella undantag från minimilönesatserna i syfte att förhindra begränsning av sysselsättningsmöjligheterna för arbetare, vilkas arbetsförmåga är nedsatt av fysiska eller psykiska orsaker.

Artikel 4.

1. Varje medlem, som ratificerar denna konvention, skall vidtaga nödiga åtgärder för att bringa gällande minimilönesatser till vederbörande arbetsgivares och arbetares kännedom samt övervaka, att de löner, som utbetalas, icke understiga sagda minimilönesatser; dylika åtgärder skola avse sådan tillsyn och övervakning och sådana påföljder, som anses erforderliga och lämpliga med hänsyn till inom jordbruket rådande förhållanden i vederbörande land.

2. Arbetare, för vilken minimilönesatserna gälla, och som uppburit lön, understigande dessa satser, äger att, inom tid, som kan vara fastställd i den nationella lagstiftningen, genom rättsliga åtgärder eller annorledes återvinna det honom undanhållna beloppet.

Artikel 5.

Varje medlem, som ratificerar denna konvention, skall årligen lämna Internationella arbetsbyrån en allmän redogörelse, innehållande upplysningar om den fastställda ordningen och dess tillämpning. Redogörelsen skall även meddela kortfattade uppgifter å de verksamhetsgrenar samt det ungefärliga antal arbetare, som äro underkastade ifrågavarande reglering, de fastställda minimilönesatserna samt övriga viktigare åtgärder, som må hava vidtagits beträffande minimilöner.

Artikel 6.

De officiella ratifikationerna av denna konvention skola delgivas Internationella arbetsbyråns generaldirektör och registreras av honom.

Artikel 7.

1. Denna konvention är bindande allenast för de medlemmar av Internationella arbetsorganisationen, vilkas ratifikationer registrerats av generaldirektören.

2. Den träder i kraft tolv månader efter det två medlemmars ratifikationer registrerats av generaldirektören.

3. Därefter träder denna konvention i kraft för varje medlem tolv månader efter den dag, då dess ratifikation registrerats.

Artikel 8.

1. Förklaringar, som delgivits Internationella arbetsbyråns generaldirektör i enlighet med mom. 2 av artikel 35 av Internationella arbetsorganisationens stadga, skola angiva

a) de områden, med avseende å vilka vederbörande medlem förbinder sig att utan ändringar tillämpa bestämmelserna i konventionen;

b) de områden, med avseende å vilka medlemmen förbinder sig att tillämpa konventionens bestämmelser med vissa jämkningar samt innebörden av dessa jämkningar;

c) de områden, med avseende å vilka konventionen icke skall tillämpas samt skälen härför;

d) de områden, med avseende å vilka medlemmen förbehåller sig att efter ytterligare överväganden framdeles fatta beslut.

2. De i mom. 1 a) och b) av denna artikel omnämnda förbindelserna skola anses såsom en integrerande del av ratifikationen och medföra med densamma identiska verkningar.

3. Medlem må genom förnyad förklaring helt eller delvis återkalla förbehåll, som inrymts i hans ursprungliga förklaring enligt mom. 1 b), c) eller d) av denna artikel.

4. Medlem må, under den tidrymd, då förevarande konvention enligt bestämmelserna i artikel 10 kan uppsägas, tillställa generaldirektören ny förklaring, som i varje annat avseende ändrar lydelsen av tidigare avgiven förklaring och klargör läget med hänsyn till de avsedda områdena.

Artikel 9.

1. Förklaringar, som delgivits Internationella arbetsbyråns generaldirektör i enlighet med mom. 4 eller 5 av artikel 35 av Internationella arbetsorganisationens stadga, skola angiva huruvida konventionens bestämmelser skola tillämpas inom vederbörande område utan ändring eller med vissa jämkningar; därest i förklaringen angives, att konventionens bestämmelser skola tillämpas med vissa jämkningar, skall förklaringen innehålla närmare uppgifter rörande dessa.

2. Vederbörande medlem, medlemmar eller internationella myndighet må genom senare förklaring helt eller delvis avstå från rätten att åberopa varje i en tidigare förklaring angiven jämkning.

3. Vederbörande medlem, medlemmar eller internationella myndighet må, under den tidrymd, då denna konvention enligt bestämmelserna i artikel 10 kan uppsägas, tillställa Internationella arbetsbyråns generaldirektör förklaring, som i varje annat avseende ändrar lydelsen av tidigare avgiven förklaring och klargör läget med hänsyn till ifrågavarande konventions tillämpning.

Artikel 10.

1. Medlem, som ratificerat denna konvention, kan, sedan tio år förflutit från den tidpunkt, då konventionen först trädde i kraft, uppsäga densamma genom skrivelse, som delgives Internationella arbetsbyråns generaldirektör för registrering. Uppsägningen träder icke i kraft förrän ett år efter det den registrerats.

2. Medlem, som ratificerat denna konvention och icke inom ett år efter utgången av den i föregående moment nämnda tioårsperioden gör bruk av den i denna artikel stadgade uppsägningsrätten, skall vara bunden för en ny period av tio år och kan därefter, med iakttagande av de i denna artikel föreskrivna villkoren, uppsäga konventionen vid utgången av varje följande tioårsperiod.

Artikel 11.

1. Internationella arbetsbyråns generaldirektör skall underrätta samtliga medlemmar av Internationella arbetsorganisationen om registreringen av alla ratifikationer, förklaringar och uppsägningar, som delgivits honom av organisationens medlemmar.

2. Då generaldirektören underrättar organisationens medlemmar om registreringen av den andra ratifikationen i ordningen, som delgivits honom, har han att fästa medlemmarnas uppmärksamhet på den dag, då konventionen träder i kraft.

Artikel 12.

Internationella arbetsbyråns generaldirektör skall, för registrering jämlikt artikel 102 av Förenta Nationernas stadga, lämna Förenta Nationernas generalsekreterare fullständiga upplysningar om varje ratifikation, förklaring och uppsägning, som av honom registrerats i enlighet med bestämmelserna i föregående artiklar.

Artikel 13.

Närhelst Internationella arbetsbyråns styrelse finner det erforderligt, skall styrelsen förelägga Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens en redogörelse för konventionens tillämpning och taga under övervägande, huruvida anledning föreligger att på konferensens dagordning uppföra frågan om dess revision, helt eller delvis.

Artikel 14.

1. Därest konferensen skulle antaga en ny konvention, innebärande revision, helt eller delvis, av förevarande konvention, och den nya konventionen icke föreskriver annat,

a) skall en medlems ratifikation av den nya, reviderade konventionen, för såvitt denna trätt i kraft *ipso jure* medföra omedelbar uppsägning av förevarande konvention, utan hinder av vad i artikel 10 här ovan stadgas;

b) skall från dag, då den nya, reviderade konventionen träder i kraft, förevarande konvention icke längre kunna ratificeras av medlemmarna.

2. Förevarande konvention skall likväl förbliva gällande till form och innehåll för de medlemmar, som ratificerat densamma och icke ratificera den nya, reviderade konventionen.

Artikel 15.

De engelska och franska texterna till denna konvention skola äga lika vitsord.

Bilaga B.

Rekommendation (nr 89) angående ordning för fastställande av minimilöner inom jordbruket.

Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens,

vilken av styrelsen för Internationella arbetsbyrån sammankallats till Genève och där samlats den 6 juni 1951 till sitt trettiofjärde sammanträde

och beslutat antaga vissa förslag angående ordning för fastställande av minimilöner inom jordbruket, vilken fråga utgör den åttonde punkten på konferensens dagordning,

samt beslutat, att dessa förslag skola taga form av en rekommendation, avsedd att komplettera konventionen angående ordning för fastställande av minimilöner (jordbruk), 1951,

antager denna den tjugoåttonde dagen i juni månad år nittonhundrafemtioett följande rekommendation, vilken skall benämnas »rekommendation angående ordning för fastställande av minimilöner (jordbruk), 1951», [Minimum Wage Fixing Machinery (Agriculture) Recommendation, 1951].

Konferensen förordar, att varje medlem, så snart förhållandena i varje enskilt land det medgiva, tillämpar följande bestämmelser samt till Internationella arbetsbyrån, i enlighet med vad styrelsen därom må komma att bestämma, insänder redogörelse angående de åtgärder, som vidtagits för att genomföra desamma.

I.

1. Vid fastställandet av minimilönesatser böra vederbörande organ städse beakta nödvändigheten av att tillförsäkra arbetarna en skälig levnadsstandard.

2. Bland de förhållanden, som böra beaktas vid bestämmande av minimilönesatser, må nämnas följande: levnadskostnaderna, ett skäligt värde å utförda tjänster, de löner, som utgå för likartat eller jämförbart arbete enligt kollektivavtal inom jordbruket, samt den allmänna lönenivån för arbete av jämförlig beskaffenhet i andra inom området utövade verksamhetsgrenar, där arbetarna äro tillfredsställande organiserade.

II.

3. Ordningen för fastställande av minimilöner inom jordbruket bör, oberoende av sin form, bygga på undersökningar av förhållandena inom jordbruk och därmed sammanhörande likartade verksamhetsgrenar, ävensom samråd med de närmast berörda parterna, d. v. s. arbetsgivare och arbetare eller deras mest representativa organisationer, där sådana finnas. Båda parters mening bör inhämtas i alla frågor rörande minimilöners fastställande samt hänsyn i lika mån tagas därtill.

4. I syfte att förläna större auktoritet åt de lönesatser, som må fastställas, bör, i de fall då den beslutade ordningen för fastställande av minimilöner så medgiver, tillfälle beredas vederbörande arbetare och arbetsgivare att omedelbart och på lika villkor medverka vid fastställandet av minimilöner genom representanter, utsedda i lika antal eller i varje fall utrustade med samma antal röster.

5. För att arbetsgivarnas och arbetarnas representanter skola åtnjuta förtroende av dem, vilkas intressen de företräda, böra vederbörande arbetsgivare och arbetare, i den mån förhållandena så medgiva, äga att i det i punkt 4 härovan åsyftade fallet medverka vid utseendet av partsrepresen-

tanterna; i varje fall böra förefintliga arbetsgivar- och arbetarorganisationer anmodas att avgiva förslag å medlemmar av organ för minimilöners fastställande.

6. I det fall, då ordningen för fastställande av minimilöner förutsätter medverkan av opartiska personer, antingen för meddelande av skiljedom eller i annat syfte, böra dessa utses bland män eller kvinnor, vilka besitta erforderliga förutsättningar för uppgiften och som icke äga sådant intresse i jordbruk eller någon gren därav, att deras opartiskhet skulle kunna sättas i fråga.

III.

7. Föreskrifter böra meddelas rörande revision av fastställda minimilönesatser med lämpliga tidsmellanrum.

IV.

8. För att bereda verksamt skydd för vederbörande arbetares löner böra åtgärder, som åsyfta att bereda trygghet mot utbetalning av lägre löner än de som finnas angivna i minimilönesatserna, innefatta:

a) anordningar för att giva publicitet åt gällande minimilönesatser och särskilt för att, på sätt som må befinnas mest lämpligt med hänsyn till nationella förhållanden, därom hålla arbetsgivare och arbetare underrättade;

b) offentlig kontroll å de löner, som faktiskt utbetalas;

c) straff för åsidosättande av gällande lönesatser samt åtgärder till förebyggande av sådant åsidosättande.

9. Ett tillräckligt antal kvalificerade inspektörer bör anställas med i huvudsak enahanda befogenheter, som föreskrivas i konventionen angående arbetsinspektion, 1947; nämnda inspektörer böra genom undersökningar bland vederbörande arbetsgivare och arbetare utröna, huruvida de faktiskt utbetalade lönerna överensstämma med gällande minimilönesatser och, om så skulle vara erforderligt, vidtaga de åtgärder, som kunna vara påkallade vid fall av åsidosättande av den fastställda lönesatsen.

10. För att sätta inspektörerna i tillfälle att utöva sina åligganden på bästa sätt, bör arbetsgivare, där vederbörande myndighet så finner lämpligt eller erforderligt, förpliktas att föra fullständiga och noggranna anteckningar över av honom utbetalade löner; arbetsgivaren bör även kunna åläggas att tillhandahålla arbetarna avlöningsböcker eller annan motsvarande handling, ägnad att möjliggöra kontroll av de faktiskt utbetalade lönernas överensstämmelse med gällande lönesatser.

11. I de fall, då arbetarna icke allmänt äga möjlighet att personligen genom rättsliga åtgärder eller annorledes göra gällande sin rätt till det lönebelopp, som tillkommer dem enligt gällande minimilönesatser, böra andra åtgärder vidtagas, som kunna anses ägnade att tillgodose detta syfte.

Bilaga C.

Konvention (nr 100) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde.

Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens,

vilken av styrelsen för Internationella arbetsbyrån sammankallats till Genève och där samlats den 6 juni 1951 till sitt trettiofjärde sammanträde

och beslutat antaga vissa förslag med avseende å principen angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde, vilken fråga utgör den sjunde punkten på sammanträdets dagordning,

samt beslutat, att dessa förslag skola taga form av en internationell konvention,

antager denna den tjugonionde dagen i juni månad år nittonhundrafemtioett följande konvention, vilken skall benämnas »konvention angående lika lön, 1951» (Equal Remuneration Convention, 1951).

Artikel 1.

I denna konvention

a) innefattar uttrycket »lön» den fastställda grund- eller minimilön samt de tillägg av olika slag, som direkt eller indirekt, kontant eller in natura, av arbetsgivaren utgivas till arbetstagaren på grund av dennes anställning;

b) hänför sig uttrycket »lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde» till lönesatser, som fastställts utan åtskillnad på grund av arbetstagarens kön.

Artikel 2.

1. Varje medlem skall med avseende å alla arbetstagare, på sätt som är förenligt med gällande ordning för fastställande av lönesatser, främja och, i den mån sagda ordning så medgiver, trygga tillämpningen av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde.

2. Denna princip må kunna tillämpas genom

a) lagstiftning;

b) i lag fastslagen eller erkänd ordning för bestämmande av lön;

c) kollektivavtal mellan arbetsgivare och arbetstagare; eller

d) under a)—c) angivna utvägar i förening.

Artikel 3.

1. Åtgärder skola vidtagas för att främja en objektiv värdering av arbetsuppgiften på grundval av den arbetsinsats, som uppgiften förutsätter, såframt genomförandet av konventionens bestämmelser därigenom underlättas.

2. De metoder, som böra anlitas vid sådan värdering, må kunna bestämmas av de för fastställande av lönesatser ansvariga myndigheterna eller, där lönesatserna fastställas genom kollektivavtal, av vederbörande parter.

3. Skillnader i lönesatser, vilka motsvara — utan hänsynstagande till kön — differenser, fastställda vid en sådan objektiv värdering av den arbetsuppgift, som skall utföras, må icke anses oförenliga med principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde.

Artikel 4.

Varje medlem skall på lämpligt sätt samarbeta med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer för genomförandet av bestämmelserna i denna konvention.

Artiklarna 5—14.

Dessa artiklar äro likalydande med artiklarna 6—15 av konventionen (nr 99) angående ordning för fastställande av minimilöner inom jordbruket, dock att då i artiklarna 8 mom. 4, 9 mom. 3 och 14 mom. 1 a) av sistnämnda konvention hänvisas till artikel 10, detta i förevarande konvention motsvaras av i artiklarna 7 mom. 4, 8 mom. 3 och 13 mom. 1 a) upptagna hänvisningar till artikel 9.

Bilaga D.

Rekommendation (nr 90) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde.

Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens,

vilken av styrelsen för Internationella arbetsbyrån sammankallats till Genève och där samlats den 6 juni 1951 till sitt trettiofjärde sammanträde

och beslutat antaga vissa förslag med avseende å principen angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde, vilken fråga utgör den sjunde punkten på sammanträdets dagordning,

samt beslutat, att dessa förslag skola taga form av en rekommendation, avsedd att komplettera konventionen angående lika lön, 1951,

antager denna den tjugonionde dagen i juni månad år nittonhundrafemtioett följande rekommendation, vilken skall benämnas »rekommendation angående lika lön, 1951» (Equal Remuneration Recommendation, 1951).

Då konventionen angående lika lön, 1951, fastslår vissa allmänna principer rörande lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde,

då konventionen föreskriver, att tillämpningen av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde skall främjas eller tryggas på sätt som är förenligt med gällande ordning för fastställande av lönesatser i vederbörande land,

då det är önskvärt att lämna vissa anvisningar för den successiva tillämpningen av de i konventionen fastslagna principerna,

då det vidare är önskvärt, att samtliga medlemmar vid tillämpningen av dessa principer beakta den ordning härutinnnan, som med fördel tillämpats i vissa länder,

förordar konferensen, att varje medlem bör, med beaktande av konventionens artikel 2, tillämpa följande bestämmelser samt till Internationella arbetsbyrån, i enlighet med vad styrelsen därom må komma att bestämma, insända redogörelse angående de åtgärder, som vidtagits för att genomföra desamma.

1. Efter hörande av vederbörande arbetstagarorganisationer eller, där sådana saknas, vederbörande arbetstagare, böra lämpliga åtgärder vidtagas

a) för att trygga tillämpningen av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde beträffande samtliga anställda inom den centrala statsförvaltningen; och

b) för att främja principens tillämpning beträffande anställda inom delstats-, provins- eller lokala myndigheter, där dessa äga bestämmanderätt över lönesättningen.

2. Efter hörande av vederbörande arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer böra lämpliga åtgärder vidtagas för att snarast möjligt trygga tillämpningen av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde i fråga om alla andra verksamhetsområden än de i punkt 1 nämnda, beträffande vilka lönesättningen regleras eller kontrolleras av det allmänna, särskilt såvitt avser

a) fastställandet av minimi- eller andra lönesatser inom sådana industrier och tjänsteområden, där dylika lönesatser fastställas av offentlig myndighet;

b) industrier och företag, som drivas eller kontrolleras av det allmänna; samt

c) där så befinnes lämpligt, arbeten, som utföras enligt bestämmelser i kontrakt, däri offentlig myndighet är part.

3. 1) Därest så med gällande ordning för fastställande av lönesatser är förenligt, böra åtgärder genom lagstiftning vidtagas för en allmän tillämpning av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde.

2) Vederbörande offentliga myndighet bör vidtaga alla erforderliga och lämpliga åtgärder för att arbetsgivare och arbetstagare må erhålla fullständig kännedom om sådana lagbestämmelsers innebörd samt i fall av behov råd i fråga om bestämmelsernas tillämpning.

4. Därest efter hörande av vederbörande arbetstagares och arbetsgivares organisationer, där sådana finnas, ett omedelbart genomförande av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde icke befinnes möjligt såvitt avser de i punkterna 1, 2 eller 3 angivna verksamhetsområdena, böra lämpliga anordningar snarast möjligt vidtagas eller påkallas i syfte att uppnå en successiv tillämpning av principen, exempelvis genom åtgärder som innebära

a) en minskning av skillnaden i lönesatserna för män respektive kvinnor för arbete av lika värde;

b) införandet av lika lönetillägg för män och kvinnor, vilka utföra arbete av lika värde, där ett system med lönetillägg tillämpas.

5. Där så befinnes lämpligt för att underlätta lönesättningen i enlighet med principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde, bör varje medlem i samråd med vederbörande arbetsgivares och arbetstagares organisationer införa eller främja införandet av metoder för en objektiv värdering, genom arbetsanalys eller på annat sätt, av den arbetsuppgift som skall utföras, i syfte att uppnå en klassificering av arbetsanställningar utan avseende å kön; sådana metoder böra tillämpas i enlighet med bestämmelserna i artikel 2 av konventionen.

6. För att underlätta tillämpningen av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde böra, där så befinnes erforderligt, lämpliga åtgärder vidtagas för att höja kvinnliga arbetstagares arbetsproduktivitet; i sådant syfte

a) bör tillses, att arbetare av båda könen erhålla samma eller likvärdig tillgång till yrkesvägledning eller yrkesrådgivning, yrkesutbildning och arbetsförmedling;

b) böra kvinnor uppmuntras att begagna förefintliga möjligheter till yrkesvägledning eller yrkesrådgivning, yrkesutbildning och arbetsförmedling;

c) böra välfärds- och sociala åtgärder, svarande mot kvinnliga arbetstagares behov, särskilt sådana med försörjningsplikt, vidtagas och kostnaderna bestridas antingen genom anslag å statsbudgeten eller genom fonder för social trygghet eller välfärdsfonder, upprättade inom företagen genom avsättningar för arbetarnas räkning utan avseende å kön; och

d) bör likställighet mellan manliga och kvinnliga arbetstagare i fråga om tillträde till yrken eller befattningar främjas, med vederbörligt beaktande av bestämmelserna i internationella regleringar och i nationell lagstiftning angående skydd för kvinnors hälsa och välfärd.

7. Ingenting bör underlåtas för att inför den allmänna opinionen klargöra skälen för att principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde bör genomföras.

8. Önskvärda utredningar för att främja principens tillämpning böra företagas.

Bilaga E.

Rekommendation (nr 91) angående kollektivavtal.

Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens,

vilken av styrelsen för Internationella arbetsbyrån sammankallats till Genève och där samlats den 6 juni 1951 till sitt trettiofjärde sammanträde,

och beslutat antaga vissa förslag angående kollektivavtal, vilken fråga inbegripes under den femte punkten på sammanträdets dagordning,

samt beslutat, att dessa förslag skola taga form av en rekommendation, vars bestämmelser äro avsedda att genomföras av de berörda parterna eller av de offentliga myndigheterna, i enlighet med vad som må befinnas lämpligt med hänsyn till de nationella förhållandena,

antager denna den tjugonionde dagen i juni månad år nittonhundrafemtioett följande rekommendation, som skall benämnas »rekommendation angående kollektivavtal, 1951» (Collective Agreements Recommendation, 1951).

I. Anordningar för förhandlingar om kollektivavtal.

1. 1) Anordningar, lämpade efter de i varje enskilt land rådande förhållandena, böra träffas, antingen på överenskommelsens väg eller genom lagstiftning, i enlighet med vad som må befinnas lämpligt med hänsyn till landets förhållanden, för förande av förhandlingar om samt avslutande, revision eller förlängning av kollektivavtal eller för att vara parterna till hjälp vid förhandlingar om samt avslutande, revision eller förlängning av kollektivavtal.

2) Dylika anordningars organisatoriska uppbyggnad, deras arbetssätt och uppgifter böra bestämmas genom överenskommelser mellan parterna eller genom den nationella lagstiftningen, i enlighet med vad som må befinnas lämpligt med hänsyn till landets förhållanden.

II. Definition av begreppet kollektivavtal.

2. 1) I denna rekommendation avses med uttrycket »kollektivavtal» varje skriftligen upprättat avtal rörande arbetsförhållanden och anställningsvillkor, vilket slutits mellan en arbetsgivare, en grupp av arbetsgivare eller en eller flera arbetsgivarorganisationer, å ena, samt en eller flera representativa arbetarorganisationer, eller, om sådana organisationer icke finnas, av arbetarnas i enlighet med den nationella lagstiftningen vederbörligen valda och befullmäktigade representanter, å andra sidan.

2) Vad i denna definition förekommer bör i intet avseende tolkas såsom innebärande erkännande av någon arbetarsammanslutning, som bildats eller finansieras av arbetsgivare eller deras representanter eller stå under dessas bestämmande inflytande.

III. Kollektivavtals verkningar.

3. 1) Kollektivavtal bör vara bindande för undertecknarna därav ävensom för dem, å vilkas vägnar avtalet är slutet. Arbetsgivare och arbetare, som äro bundna av ett kollektivavtal, böra icke kunna i anställningsavtal intaga bestämmelser, som äro stridande mot vad i kollektivavtalet föreskrives.

2) Bestämmelser i sådana anställningsavtal som strida mot ett kollektivavtal böra anses ogiltiga och automatiskt ersatta av motsvarande bestämmelser i kollektivavtalet.

3) Bestämmelser i anställningsavtal, vilka äro för arbetarna mera förmånliga än de i ett kollektivavtal upptagna, böra icke anses strida mot kollektivavtalet.

4) Om ett effektivt iakttagande av bestämmelserna i kollektivavtal är säkerställt av parterna, bör vad i föregående stycken stadgats icke anses påkalla lagstiftningsåtgärder.

4. Bestämmelserna i ett kollektivavtal böra äga tillämpning å alla arbetare, som tillhöra därav berörda kategorier och äro anställda i de av avtalet omfattade företagen, såvida icke annat uttryckligen stadgas i avtalet.

IV. Utvidgning av kollektivavtals tillämpningsområde.

5. 1) Där med beaktande av hävdvunnet bruk i fråga om kollektivavtal så befinnes lämpligt böra åtgärder, vilka skola bestämmas genom den nationella lagstiftningen och anpassas efter förhållandena i varje land, vidtagas för att utvidga tillämpningen av samtliga eller vissa bestämmelser i ett kollektivavtal till att omfatta alla arbetsgivare och arbetare inom avtalets industriella och geografiska tillämpningsområde.

2) Den nationella lagstiftningen må göra utvidgningen av ett kollektivavtals tillämpningsområde beroende av, bland andra, följande villkor;

a) att kollektivavtalet redan omfattar berörda arbetsgivare och arbetare till ett antal, som enligt vederbörande myndighets uppfattning är tillräckligt representativt;

b) att framställning om utvidgning av avtalets tillämpningsområde i regel skall göras av en eller flera arbetar- eller arbetsgivarorganisationer, vilka äro parter i avtalet;

c) att tillfälle bör beredas de arbetsgivare och arbetare, på vilka avtalet efter utvidgning skulle komma att bli tillämpligt, att före en dylik utvidgning avgiva yttrande.

V. Tolkning av kollektivavtal.

6. Tvister rörande tolkning av kollektivavtal böra avgöras genom ett lämpligt förfarande, som fastställts antingen genom överenskommelse mellan parterna eller genom lagstiftning, i enlighet med vad som må befinnas lämpligt med hänsyn till landets förhållanden.

VI. Övervakning av kollektivavtals tillämpning.

7. Övervakningen av kollektivavtals tillämpning bör säkerställas av de arbetsgivar- och arbetarorganisationer, som äro parter i avtalen, eller av organ, som för detta ändamål redan finnas i vederbörande land eller som upprättas i sådant syfte.

VII. Diverse bestämmelser.

8. Den nationella lagstiftningen må, bland annat, kunna innehålla bestämmelser rörande

a) skyldighet för arbetsgivare, som äro bundna av kollektivavtal, att vidtaga lämpliga åtgärder för att bringa till vederbörande arbetares kännedom texterna till de kollektivavtal, vilka äro tillämpliga å deras företag;

b) registrering eller deposition av kollektivavtal samt alla däri sedermera vidtagna ändringar;

c) en minimiperiod, under vilken kollektivavtal, såvida icke annorlunda stadgas i avtalet, skola anses vara bindande, såframt icke avtalet tidigare ändras eller upphäves av parterna.

Bilaga F.

Rekommendation (nr 92) angående frivillig förlikning och skiljedom.

Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens,

vilken av styrelsen för Internationella arbetsbyrån sammankallats till Genève och där samlats den 6 juni 1951 till sitt trettiofjärde sammanträde

och beslutat antaga vissa förslag angående frivillig förlikning och skiljedom, vilken fråga innefattas i den femte punkten på sammanträdets dagordning,

samt beslutat, att dessa förslag skola taga form av en rekommendation, vars bestämmelser äro avsedda att genomföras av de berörda parterna eller av de offentliga myndigheterna, i enlighet med vad som må befinnas lämpligt med hänsyn till de nationella förhållandena,

antager denna den tjugonionde dagen i juni månad år nittonhundrafemtioett följande rekommendation, som skall benämnas »rekommendation angående frivillig förlikning och skiljedom, 1951» (Voluntary Conciliation and Arbitration Recommendation, 1951).

I. Frivillig förlikning.

1. Anordningar för frivillig förlikning, lämpade efter förhållandena i vederbörande land, böra ställas till förfogande för att bidraga till förebyggande och biläggande av tvister mellan arbetsgivare och arbetare rörande arbetsförhållanden.

2. I de fall, då i de frivilliga förlikningsanordningarna representation beredes parterna, böra arbetsgivare och arbetare vara företrädda i lika antal.

3. 1) Förlikningsförfarandet bör vara avgiftsfritt och inriktat på att nå snabba avgöranden; sådana tidsfrister för förhandlingarna, som må föreskrivas i den nationella lagstiftningen, böra fastställas på förhand och göras så korta som möjligt.

2) Åtgärder böra vidtagas för att möjliggöra, att förhandlingsförfarandet kan inledas antingen på initiativ av endera av parterna i tvisten eller ex officio av vederbörande förlikningsorgan.

4. Om en tvist hänskjutits till förlikningsförfarande med samtycke av alla berörda parter, böra dessa anmodas att avhålla sig från att vidtaga arbetsinställelse under den tid förfarandet pågår.

5. Alla överenskommelser, som parterna må träffa under förlikningsförfarandet eller såsom ett resultat därav, böra upprättas skriftligen och anses såsom likvärdiga med kollektivavtal, ingångna på vanligt sätt.

II. Frivillig skiljedom.

6. Om en tvist hänskjutits till skiljedom för slutligt avgörande med samtycke av alla berörda parter, böra dessa anmodas att avhålla sig från att vidtaga arbetsinställelse under den tid skiljedomsförfarandet pågår samt att godtaga skiljedomen.

III. Allmänt.

7. Bestämmelserna i denna rekommendation må i intet avseende tolkas såsom innebärande en begränsning i rätten till arbetsnedläggelse.

Bilaga G.

Resolutioner.

I. Resolution angående vidmakthållandet och återställandet av internationell fred och säkerhet.
II. Resolution angående medlemskap för Förbundsrepubliken Tyskland i Internationella arbetsorganisationen.
III. Resolution angående förnyat medlemskap för Japan i Internationella arbetsorganisationen.
IV. Resolution angående uppförande på dagordningen för nästa allmänna konferenssammanträde av frågan om minimistandard för den sociala tryggheten.
V. Resolution angående uppförande på dagordningen för nästa allmänna konferenssammanträde av frågan om målsättning och högre standard för den sociala tryggheten.
VI. Resolution angående åtgärder i syfte att vid nästa allmänna konferenssammanträde arbetet på den sociala trygghetens område må kunna tillfredsställande slutföras.
VII. Resolution angående uppförande på dagordningen för nästa allmänna konferenssammanträde av frågor rörande samverkan inom företagen ävensom rörande samverkan mellan de offentliga myndigheterna, arbetsgivar- och arbetarorganisationer inom olika näringsgrenar samt på det nationella planet.
VIII. Resolution angående uppförande på dagordningen för nästa allmänna konferenssammanträde av frågan om semester inom jordbruket.
IX. Resolution angående antagande av budget för 34:e budgetåret (1952) och fördelning av utgifterna för samma år på olika medlemsstater.
X. Resolution angående Internationella arbetsorganisationens bidrag till arbetsbyråns tjänstepensionsfond avseende år 1952.
XI. Resolution angående förlängda förordnanden för en ledamot och en ställföreträdande ledamot av den administrativa domstolen.

Stockholm 1952. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner
520327